

BAJAI HONPOLGÁR

2005. január

XVI. évfolyam 1. (171.) szám

Ára: 200 Ft

A költő századik éve

József Attila az egyetlen költő az UNESCO ez évi listáján. Mellette az 1805-ben született Andersen, az 1905-ben meghalt Verne és a mi költőnkkel egyidős Solohov szerepel. A két első író műveit százmilliók ismerik, Andersen meséin, Verne tudományos-fantasztikus történeteinek nemzedékek hosszú sora nőtt fel, és a Nobel-díjas orosz író regényeit is, főleg a Csendes Dont, sok-sok nyelvre lefordították.

A világszervezet döntése József Attila világirodalmi rangjának elismerését jelenti, s erre joggal lehetünk büszkék. Még akkor is, ha tudjuk, hogy egy kis nép költőjének életműve sosem válhat a minőségével arányos mértékben ismertté a világban. József Attila versei ugyan számos nyelven hozzáférhetőek a költészetet szerető olvasók számára, nevét mégsem ismeri úgy a művelt európai közönség, mint például az ugyancsak a 20. század első felében alkotó, de angol nyelven író Eliotét vagy a francia Éluardét.

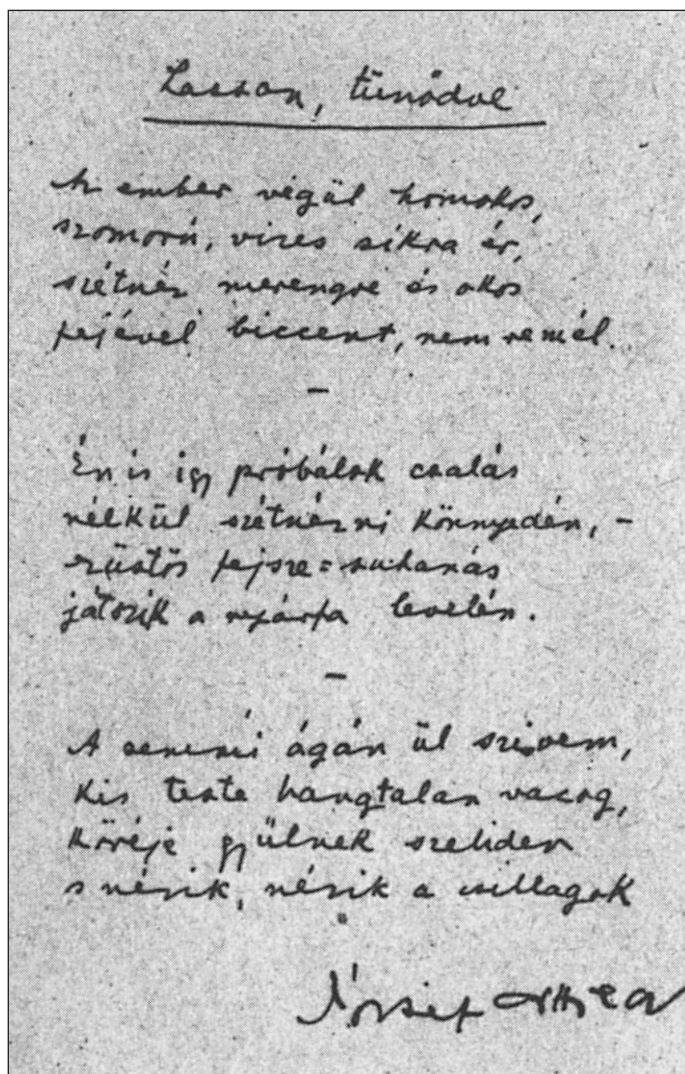
De vajon itthon közkinccs-e József Attila költészete?

Tény, hogy a hazai irodalomtudomány hosszú évtizedek óta lankadatlanul kutatja, elemzi, értékeli. Évenként mintegy száz, szakfolyóiratokban és egyébütt megjelenő tanulmány, cikk jelzi ezt a nem szűnő érdeklődést. A szakma régóta egyetért abban, hogy a költőnek a legnagyobbak közt van a helye. A *Költészet Napja* (április 11-e) már negyven éve nem véletlenül éppen az ő születésnapjára emlékeztet. Személyét a köztudat is klasszikusként fogadta el. Ennek bizonyossága, hogy országszerte utcák, intézmények százai viselik nevét.

De – bár megzenésített versei olykor felhangzanak népszerű énekesek műsoraiban is – előadói esteken mostanában fájdalmasan kevesen találkozhatnak költészetével. Ezért az utca embere általában annyit tud róla, amennyi iskolai tanulmányaiból megmaradt. Az idősebbek tudatában egy elmosódott kép a proletárköltőről, és talán az, hogy azért olyan verseket is írt, mint az *Altató* vagy a *Kései sirató*. A fiatalok emlékképe részletekben talán gazdagabb, de nem hiszem, hogy elevenebb. Sajnos, a költőt is elérte a klaszszikusok fátuma: mindenki elismeri, de valójában igen kevesen ismerik.

Azt remélem, hogy az *Emlékév* rendezvényei, a bajaiak is, hozzásegítenek ahhoz, hogy teljesebb, hitelesebb kép alakuljon ki az emberekben József Attila költői nagyságáról.

Bálint László

**József
Attila
Emlékév
2005**

A nagy magyar költő születésének centenáriumát az UNESCO felvette a nevezetes évfordulók listájára, és megünneplését az ENSZ valamennyi tagállamának javasolja.

Városi kitüntető címek és díjak

A képviselő-testület december 18-i ünnepi ülésén átadott elismerések

Baja Város Díszpolgára kitüntető cím
VERECZKEI ZSOLT
paralimpiai bajnok, úszó

Baja Városért kitüntető cím
ALBERTNÉ DR. HERBSZT MÁRIA

főiskolai tanár, volt főigazgató
BARTOS ENDRE VÍGH LÁSZLÓ
képzőművész karnagy

Baja Város Községátalátért kitüntető díj
DR. CSEH BÉLA
iskolaigazgató
FEKETE-KOVÁCS GYŐZŐ
műszaki igazgatóhelyettes, kollégiumvezető

Baja Város Kultúrájáért kitüntető díj
KLOSSY IRÉN
főiskolai tanár, képzőművész
VARGA MÓZES,
a Liszt Ferenc Énekkar titkára

Baja Város Egészségügyéért
kitüntető díj
HARKÁNYI JÁNOSNÉ DR. PATAKI ISTVÁN
asszisztens, részlegvezető nyugalmazott főorvos

Baja Város Sportjáért kitüntető díj
FÜLE PÉTERNÉ
ügyintéző (Vízügy Spartacus)
KENYERES IMRE és KENYERES ZOLTÁN
vállalkozó (MOGYI Kft.)

Baja Város Fejlesztéséért kitüntető díj
MILYACSKI MÁTÉ
fűtőművezető

Baja Városában Végzett Szociális Munkáért
kitüntető díj
PAULAI TIBOR
igazgató
TORMA ISTVÁNNÉ
népművelő

Baja Város Közbiztonságáért kitüntető díj
GÜNTHER HERMANN
tűzoltóparancsnok
SZALAINÉ BURSZKI MÓNIKA,
a Kábítószerügyi Egyeztető Fórum társelnöke

Baja Város Kisebbségeiért kitüntető díj
ÁPITY MILOS
TRSZKITY SÁNDOR

WAIBLINGEN, A HOHENSTAUFOK VÁROSA

I. rész

Baja testvérvárosáról, Waiblingenről ma már kevesen tudják, hogy igen régi múltra tekint vissza. A város legrégibbi, ma is álló utcái a 17. században keletkeztek, így ma legfeljebb néhány intézménynév (Staufergymnasium) és az egyik helyi újság neve (Staufer-Nachrichten) utal arra, hogy a württembergi kisváros a középkor egyik legnagyobb német uralkodói dinasztiájának székhelye volt, amely a középkor két talán legjelentősebb császárat adta a világnak. Mostani írásunkban Waiblingen ezen feledésbe merült időszakára tekintünk vissza.

Waiblingen és a Hohenstaufok

Waiblingen városának komoly történelmi múltja van. Ásatások bizonyítják, hogy a város helyén már a 6-7. században nagyobb alemann település létezett. A Karoling-kori oklevelekben a „Waiblingen” név 885 és 887 között összesen négyszer fordul elő. A város hosszú időn keresztül a száli-frank császárok családi birtoka volt,

amelyet minden bizonnyal még a Karolingok adományoztak nekik. Az egyik száli-frank császár, a magyarokkal is háborúzó II. Konrád maga is Waiblingenben (Webelingen) született. A város és környéke a 11. század második felében került a Hohenstaufok birtokába.

A Hohenstauf (Staufer) család ősei egészen a 8. századig vezethetők vissza. Nevüket a valaha Waiblingen közelében álló, ma már csak romjaiban látható Hohenstaufen váráról kapták. A régebbi német történetírás hajlamos volt történetüket a kismemesi sorból a legmagasabb csúcsokig emelkedő család történeteként ábrázolni, ám valójában a Staufok kezdetől fogva a birodalom előkelői közé tartoztak. A család ősatyjának Frigyes (960-1027), Ries grófját tekintik. A dinasztia már ekkor az elismert családok közé tartozott, amit első sorban az bizonyít, hogy sarjai a legelőkelőbb családok tagjaival kötöttek házasságot, rokonságukban császárnék és római pápák is megtalálhatók voltak.

A Staufok igazi felemelkedése azonban a 11. század végén kezdődött. A család akkori feje, egy újabb Frigyes (1050 k.-1105) 1079-ben megkapta a Svábföldet hűbértokként, és eljegyezték IV. Henrik (1056-1106) német-római császár akkor hétéves lányával, Waiblingeni Ágnessel. A császár ekkor már javában harcban állt a római pápasággal az ún. investitúra-háború keretében, melynek során németországi alattvalóinak jelentős része szembe fordult vele. A császárt 1076-ban a pápa kiátkozta, és a német főurak egy része Rheinfeldeni Rudolf személyében ellenkirályt is választott. Hohenstauf Frigyes azonban annak szorult helyzetében is mindvégig hűségesen kitartott császára mellett, aki híres Canossa-járása után végül mégis meg tudta őrizni hatalmát. IV. Henrik nem is maradt hálátlan, Frigyesre ruházta a Sváb Hercegséget – amelyet korábban az ellenkirály egyik híve ragadott magához –, és egyetlen lánya, Ágnes kezét is neki ígérte. A házasság tényleges meg-

kötésére 1087-88 körül került sor. A Staufok ezzel grófokból hercegi rangra emelkedtek, Frigyes a császár veje lett, és így – a császár közeli rokonaként – már nyitva állt az út a további előrelépés felé is. Inentől Waiblingen a Hohenstaufok családi fészkeinek számított.

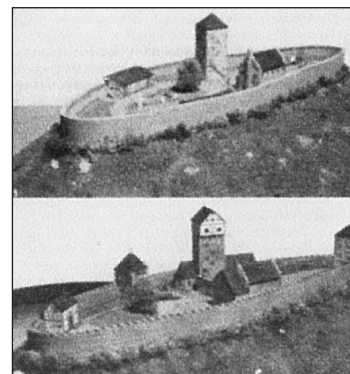
A Staufok nagy pillanata akkor következett el, amikor 1125-ben V. Henrik halálával kihalt a száli-frank dinasztia. Utódául III. Lothart (1125-1137) választották, aki semmilyen rokonságban nem állt a száliakkal, hanem inkább az elhunyt uralkodó ellenzékéhez tartozott. Miután az ekkor már nem fiatal Lotharnak nem volt gyermeke, már életében komoly hatalmi harc kezdődött meg az utódlásért. E harcban a sváb Staufok fő vetélytársa a bajor eredetű, de ekkor már a Bajor Hercegség mellett Szászországot és néhány itáliai területet is birtokló Welf dinasztia lett. Lothar halála után – annak ellenére, hogy az elhunyt uralkodó utódának a Welf Bűszke Henriket jelölte – Hohenstauf Frigyes és Waiblingeni Ágnes fia, Konrád is trónigénnyel lépett fel. A német világi és egyházi főurak, valamint az itáliai birtokait féltő római pápa inkább a gyenge jellem hírében álló Stauf herceget támogatták, akinek segítségével saját hatalmukat növelhetik meg. Így történhetett, hogy III. Konrád (1138-1152) személyében először egy Hohenstauf ülhetett a német királyi trónusra (császárrá – I. Ottó óta elsőként – sosem koronázták meg). Hatalmát csak hosszú harcokkal és kompromisszumok sorozatával tudta megőrizni, de a Welfek befolyá-

sát nem tudta megtörni. A kegyetlen testvérháború emlékét őrzi a „Hie Welf – hie Waiblinger!” csatakiáltás. III. Konrád uralkodása teljes katasztrófával végződött: 1147-48-ban keresztes hadjáratot vezetett a Szentföldre, amelyben csaknem teljes hadserege odaveszett, ő maga is megtörve tért vissza Németországba. Elvesztette hitét önmagában, az egyházban, de még Istenben is, ráadásul újra kiújultak a harcok a Welfek új fejével, Oroszlán Henrik herceggel. A „csuhás király” Konrád utolsó tette mégis történelmi jelentőségének bizonyult; felismerte, hogy a birodalom hatalmát csak egy erőskezű uralkodó képes visszaszerezni. Ezért kiskorú fia helyett unokaöccsét, III. Frigyes sváb herceget jelölte utódául, aki I. Frigyes néven lépett a német királyi trónra 1152-ben, és aki a Hohenstaufok uralkodó rangját tetteivel is kivívta.

I. Barbarossa Frigyes, a birodalom ékessége

I. Barbarossa Frigyes (1152-1190) valószínűleg 1122-ben született Waiblingenben. („Rótszakállú” melléknevét itáliai hívei aggatták rá.) Apja, II. „Egyszemű” Frigyes sváb herceg, III. Konrád király bátyja volt. (Mindketten I. Frigyes sváb herceg és Waiblingeni Ágnes császárléány házasságából születtek.) Anyja, Judit viszont Welf-házi hercegnő volt, így az ifjú Frigyes királlyá választása arra is alkalmasnak látszott, hogy a két család közötti viszálynak örökre véget vessen, hiszen mindkettővel közeli rokonságban állt. Amikor királlyá választották, fiatal kora ellenére már számos tapasztalattal rendelkezett: apja betegsége alatt, majd annak halála után ő igazgatta a Sváb Hercegséget, de maga is részt vett a sikertelen 2. keresztes hadjáratban és a belháborúk egy részében is.

Barbarossa Frigyes kortárs szemtanúk szerint szép, arányos testalkatú férfi volt, szőke haja göndör fürtökben hullott a homlokára, tekintete éles, orra finoman metszett, ívelt ajka keskeny volt. Széles vállával, erőteljes lépéseivel és általában testi felépítésével önmagában is tisztetlet parancsoló jelenség lehetett, aki minden ízében királynak termett. Az ifjú uralkodó 1147-ben házasságot kötött Vohburgi Adelával. Császárrá választása előtt ezt a házasságát a pápa felbontotta, ugyanis hitvesét – alaptalanul – hűtlenséggel és meddőséggel vádolta a hirtelen felfedezett vérokonság mellett. Valójában inkább arról volt szó, hogy a viszonylag alacsony származású feleség nem illett egy császárhoz.

Hohenstaufen várának rekonstrukciói

Másodjára, 1156-ban a „Venusnál szebb, Minervánál erényesebb és Junónál hatalmasabb” Burgundiai Beatrixot vezette az oltár elé Würzburgban, amivel Frigyes újabb tekintélyes birtokokat (Burgundia, Provence) csatolt birodalmához. Ebből a házasságából összesen 12 gyermeke született, akik közül hat érte meg a felnőttkort.

Frigyes álma egy olyan birodalom volt, amely feltámasztja a régi Római Birodalom fényét, és a császár tekintélyét is helyreállítja a nagy befolyást szerzett egyházi és világi főurak között. Birodalmá három alappillérenek Németországot, Burgundiát és Észak-Itáliát tekintette, ám a három területet eltérő módon kezelte. Németországi uralmát a főúri elvárásoknak megfelelően kezdte. Fő vetélytársának, Oroszlán Henriknek adományozta Bajorországot (ezt a Welfek korábban már birtokolták, de III. Konrád megfosztotta tőle őket; igaz, ezúttal Ausztriát leválasztotta a területről), két másik Welf főúrnak pedig jelentős itáliai, illetve burgundiai és provence-i birtokokat juttatott. Oroszlán Henrik így több országnyi méretű birtokhoz jutott, és Frigyes a békekéség érdekében sokáig azt is elűrtte neki, hogy ott lényegében függetleníttette magát az uralkodói hatalomtól. A többi német főúrral és az egyházi előkelőkkel szemben is egyfajta konszenzusos politikára törekedett, bár azt világossá tette, hogy bizonyos kérdésekben nem tűr engedményt.

Itáliai szándékait meghatározta a pápához való viszonya. Császárrá koronázása érdekében egy ideig együttműködött az angol származású IV. Adorján pápával, aki a rómaiak városköztársaságával szemben Frigyes segítségét remélte a koronázásért cserébe. A királynak már első, császárrá koronázását megelőző, 1155-ös itáliai útján nézeteltérése támadt a pápával. (Frigyes nem volt hajlandó a pápa lovának kantárját és kengyelét tartani, hiszen ez azt jelképezte volna, hogy hajlandó a

A Barbarossa-fej. Középkori ötvösmunka

pápát szolgáltni, miközben ő önmagát az egyház fejével legalábbis egyenrangúnak tekintette.) A császári cím érdekében végül vállalta az áldozatot, de azzal újabb csalódást okozott a pápának, hogy – a rómaiak felkelésének kegyetlen leverése után – nem volt hajlandó a pápai államot is fenyegető Szicíliai Normann Királyság ellen hadat vezetni. Később viszonyuk tovább romlott, amikor Frigyes a bésançoni birodalmi gyűlésen a pápai követek jelenlétében kijelentette, hogy hatalmát Istentől, nem pedig a pápa hűbéri adományaként kapta, és nem engedheti, hogy tisztességét a porba taszítsák.

Észak-Itália sorsa azonban más szempontból is meghatározó volt a császár életében. Nagyszabású birodalmi terveinek megvalósításához a császárnak anyagi javakra volt szüksége, s ezek forrását Észak-Itáliában (főképp Lombardiában) vélte megtalálni. Ez a terület formálisan már évszázadok óta a német-római császárok birtoka volt, ám Lombardia már régóta kivonta magát a német uralom – és az adófizetési kötelezettség – alól. A terület ráadásul erre az időre kereskedelme, pénzgazdálkodása és fejlett kézművesipara révén a birodalom leggazdagabb régiójának számított. Amennyiben Frigyes érvényesíteni tudja itteni felségjogait, Európa leggazdagabb és leghatalmasabb uralkodója válhat belőle. A császár, akinek politikájában egyre nagyobb befolyáshoz jutott kancellárja, Dasseli Rainald, a lombard városok közötti ellentétet igyekezett a saját céljaira kihasználni. Itáliai hívei, a ghibellinek (az ő elnevezésük is Waiblingen nevének sajátos olvasatát rejti) és zsoldos katonák segítségével összesen 6 hadjáratot vezetett 1158 és 1176 között Itália hódoltatására, de csak szerény eredményeket tudott elérni. Igaz ugyan, hogy második hadjárata során, 1162-ben földig romboltatta az ellenállás fő tüzfészkrét, Milánót, és rá tudta kényszeríteni a városokat, hogy élükre a koronához hű tisztviselőket (podestákat) nevezzék ki, és rendszeres adókat fizessenek neki. (A lerombolt Milánóból pedig zsákmányolt ereklyeként magával vitte Kölnbe „a háromkirályok csontjait”). Ám sikere nem bizonyult tartósnak, ráadásul emiatt végképp megromlott a viszonya az itáliaiak oldalára álló III. Sándor pápával és a nyugat-európai királyságokkal is. A pápa világhatalmát hirdető egyházfő ellenében Frigyes kísérletet tett németbarát és császárhű ellenpápa (IV. Viktor, III. Paszkál) állítására is, de jelöltjeit nem tudta az egész nyugati keresztény világban elismertetni. Rá-

adásul pápai támogatással megszerveződött az észak-itáliai városok szövetsége, a Lombard Liga, amely hamarosan elűzte a császári tisztviselőket Itáliából.

Frigyes 1166-67-es hadjárata egyenesen Róma ellen irányult, amelyet sikeresen be is vett (Sándor pápa csónakba szállva a Tiberisen menekült el az örök városból), beiktatta jelöltjét a pápai székbe, amikor sergében kitört a malária. A járvány áldozatául esett a sereg színe-java, köztük a birodalom kancellárja, több püspöke és hercege is. Ilyen körülmények között gondolni sem lehetett a lombard városok elleni hadjáratra; a császár rohammenetben menekült Itáliából, miközben seregén többször is rajtaütöttek a lombardok. Egy alkalommal a császár csak álruhában tudott elmenekülni üldözői elől. Újabb itáliai hadjáratra majd csak hat és fél év múltán vállalkozott ismét, addig németországi birodalmát erősítette: utakat épített, városokat alapított, egységes pénzrendszert vezetett be, új hivatalnokréteg (miniszterialisok) kialakításán dolgozott, és igyekezett német területre vonzani a nemzetközi kereskedelmet, amelynek új várak építésével a biztonságáról is gondoskodni próbált.

Utolsó itáliai hadjáratához régi vetélytársától, az időközben az angol királlyal is sógorságba került, ezen túl pedig hatalmas keleti területek felett is korlátlanul uralkodó Oroszlán Henrikől is segítséget kért. Bár a fennhéjázó Welf herceg szinte mindenben a lovagkirály Frigyes ellentétének számított, Barbarossa – aki az Oroszlán korábbi jogtiprásait is eltúrte – hajlandó lett volna további engedményekre is. Chivennai találkozójukon azonban Henrik Goslart, Európa egyik legnagyobb ezüstbányáját kérte katonai segítségéért cserébe. Mindezt Frigyes zsarolásnak minősítette, és megszakította a tárgyalásokat. Így viszont a kívánt nagyságú sereg nem állt össze, és 1176-ban a császár Legnanónál vereséget szenvedett a Lombard Liga seregétől. Magát a császárt is letaszították lováról, és felesége már feketébe öltözve gyászolta Paviában, amikor néhány nap múltán újra előkerült. Ezzel az itáliai hódítás végleg lekerült a napirendről; Frigyes előbb III. Sándor pápával (Velence, 1177), majd a Lombard Ligával (Konstanz, 1183) is békét kötött. Vereségéhez képest jól jött ki a szorult helyzetből: a lombard városok szabadságuk fejében éves adóra és hadiadókra kötelezték magukat.

1178-ban Frigyes belháborút indított hálátlan unokatestvére, Oroszlán Henrik ellen. Előbb a hűbéri jog megsértése, majd a császár iránti hűtlenség miatt pert indított

ellene, és – a vádlott távollétében – megfosztotta hercegi rangjaitól és legfontosabb birtokaitól. Henrik az ítéleten csak nevetett, hiszen várait el is kellett foglalni. Frigyes azonban diplomáciai cselszövés-sel, ígéretekkkel és fenyegetéssel elérte, hogy az Oroszlán egész birodalma fegyveres harc nélkül az ölébe hullott. A zsarnok herceg egykori hívei átadták a várakat, a városok megnyitották a kapukat a császár előtt. Így Henrik kénytelen volt térdre borulni a császár előtt, lemondani birtokairól, és három évre angliai (pontosabban normandiai) száműzetésbe ment. Élete végén visszatért ugyan Németországba, de régi hatalmát már soha nem tudta helyreállítani. Ezzel Frigyes az utolsó, még törzsi eredetű hercegséget is felszámolta, az Oroszlán egykori birtokait hozzá hű főurak között osztotta szét. Így kezdődött meg a birodalom apróbb felségterületekre bomlásának hosszú folyamata.

I. Frigyes – akinek uralkodása a lovagi építészet és az udvari kultúra fénykora is volt a birodalomban – életének utolsó nagy vállalkozása a 3. kereszteshadjárata (1189-1192) való részvétele volt. Az ekkor már csaknem hetvenéves császár maga is uralkodása megkoronázásának szánta volna Jeruzsálem megszabadítását Szaladin szultán szaracénjaitól. A császári sereg – ellentétben a szintén útra kelő angol és francia uralkodó seregeivel – szárazföldi úton, Magyarországon, Szerbián, Bizáncon és Kis-Ázsián keresztül kívánt eljutni Jeruzsálem kapui elé. Többhónapos előkészítés után Barbarossa serege 1190 tavaszán indult útnak Regensburgból. A Bizánci Birodalom határáig nagyobb akadályok nélkül jutott el a sereg, utána viszont egyre többször kellett megküzdeniük a kíméletlen éghajlattal, a folyami átkelés-sel, az éhséggel-szomjúsággal, járványokkal és a szeldzsuk-törökök meg-megújuló támadásaival. A számában már megfogyatkozott sereg 1190. június 10-én sikeresen átkelt a Taurosz-hegységen, és elérte a Szalef folyót. Az átkelést követően a kimerült császár fürödni indult a folyóba, de hamarosan holttestét sodorta partra víz. Máig nem tisztázott, hogy halálát fulladás vagy szívroham okozta. Vezére halálával a német sereg hamar feloszlott, Frigyes azonos nevű fia nem tudta azt egyben tartani, a lovagok nagy része a császár halálában balszerencsés előjelet látva hazatért Európába.

Frigyes holttestét egy ecettel teli hordóba rakták, hogy megóvják a rothadástól. Az eredeti tervek szerint tetemét majd Jeruzsálemben helyezték volna örök nyuga-

lomra. A balszamoszás azonban nem sikerült, így a császár csontokról lefőzött húsát Antiochiában, míg csontjait végül – miután a keresztetek sosem jutottak el Jeruzsálembe – Tarszoszban temették el. A császári trónon legidősebb élő fia, VI. Henrik követte.

A Barbarossa-legenda

A nagy uralkodó halálát a köztudat nem akarta elfogadni, és hamarosan különböző mondák és legendák születtek róla. A legismertebb szerint – amelyet később a romantikus költő, Friedrich Rückert (1788-1866) ballada formájában is feldolgozott – a császár nem halt meg a hadjárat során, hanem valamilyen gonosz varázslat folytán a föld mélyébe, a Kyffhäuser-hegy belső részében lévő földalatti kastélyba került. Barbarossa Frigyes itt tündérálomba merülve, arcát kezébe temetve alszik egy elefántsontrónuson ülve egy hatalmas márványasztal előtt. Vörös szakállja úgy világít, mint a parázs, a hosszú idő alatt akkorrá nőtt, hogy már lábáig ér, és lassan az asztalt is beborítja. Mély álmából a császár százévenként ébred fel; ilyenkor megmozdítja a fejét, és kacsint a szemével. Odaint hű szolgájának, a törpe Alberichnek, menjen föl, és nézzen utána, hogy a hollók keringenek és kárognak-e még a hegy körül. Ha így történik, a császár elszomorodik, és a bajsza alatt mormog, mert újabb száz évet kell várnia, hogy visszatérhessen a világba, és elhozza annak békéjét és egységét. Ezután Frigyes újból álomba szenderül. Várakozása csak akkor ér véget, ha

szakállja körbeérte a márványasztalt. Akkor majd egy sas emelkedik a levegőbe, és elűzi a hollókat. Csak ekkor ébred fel a császár hű szolgálival együtt, felszáll a felhőkre, és mindenütt rendet tesz a világban.

Ha egy uralkodót népe visszavár, az aligha a véletlen műve. Barbarossával a néphagyomány az igazságos, becsületes nemes lovag és a daliás férfi alakját kapcsolta össze, akiben Dante a „jó Barbarossát”, a német humanisták eszményi figurájukat látták. A 16. században népkönyvek idézték alakját, a reformáció pedig a pápai zsarnokság ellen küzdő harcost tisztelte benne. A 18-19. században – amikor a németek a nemzeté válás jegyében ismét saját múltjuk és a dicsőséges középkor felé fordultak – a német egység, a nemzeti nagyság megteremtőjeként tekintettek rá; 1871 után a kisméretű egység megvalósításakor I. Vilmos császárban sokan Barbarossa újjászületését vélték felfedezni. Így a Hohenstauf császár afféle nemzeti szimbólummá nemesedett. De Hitler harmadik birodalma is a maga céljaira használta a rég halott császár legendáját: a nemzetiszocialisták szerint I. Frigyes jött rá először, hogy a birodalmi eszme a jövő záloga, míg Oroszlán Henrik a német élettér keleti kiterjesztésének előfutára volt. (Ezek után talán érthetővé válik, miért éppen Barbarossa nevére kapták 1941-ben a Szovjetunió elleni támadás terve is.) A Staufok mítosza túlélte a 2. világháborút is; 1977-ben a stuttgarti Barbarossa-kiállítás több, mint 700 000 ember tekintette meg. A császár legendája a változó világ-

I. Frigyes a 3. kereszteshadjárat idején

ban is állandóságot jelentett: dicsőségét az idő nem tudta kikezdeni.

Waiblingen tündöklése nem tartott sokáig. A Staufok dinasztiájának kihalása után keletkezett zűrzavaros, belháborús helyzetben 1291-93 között a várost teljesen lerombolták, így mára a Staufok egykori sasfészkéből szinte semmi sem maradt meg. Ráadásul a Svábföld új urai székhelyüket Stuttgartba tették át, amivel Waiblingen birodalmi jelentősége megszűnt. A város sváb grófok, hercegek öregkori rezidenciája lett, amelyben – főképp a városi tanács mai épületében – a Württemberger grófok életük alkonyát töltötték.

Dr. Mayer János

Adalékok egy régi bajai épület történetéhez

Kothencz Kelemen

A Szentháromság tér északi oldalán, az Eötvös utca sarkán álló impozáns épületet Pilaszánovics bácskai földbirtokos építtette az 1820-as évek tájékán. Később a házat Fischer Sámuel zsidó kereskedő vásárolta meg. Fischer úr megöregedvén, 1896. augusztus 16-án alapítványi okiratot fogalmazott, melyben kikötötte, hogy halála után az ingatlan a bajai izraelita hitközségre száll.

A város közismert monográfusa, Rapcsányi Jakab, művében röviden szól az épületről: „A Főtéren magán is több érdemes házat találunk. Így elsősorban a Fischer-féle emeletes alapítványi bérházat neoklasszikus homlokzatával.”

Fischer Sámuel végrendeletében kikötötte, hogy az épületet sem elcserélnie,

sem eladnia nem szabad az izraelita gyülekezetnek.

A város központjában lévő épület helyiségeit leginkább iparosok, mesteremberek vették bérbe. Régi bajai képeslapok, fényképek árulkodnak arról, hogy a 20. század elején egy bizonyos Sternfeld Vilmos nevezetű úr bérelte a ház sarkán lévő helyiséget. Az 1930-as években pedig Gáll Lajos szabómester vezette itt műhelyét.

Az adományozó azt is meghagyta továbbá, hogy a halálát követő 25 esztendőn keresztül a ház bevételeiből évente 2000 forintot egy hitelintézet betéti könyvében helyezzenek el. A befolyt összegből pedig épüljön fel és legyen berendezve a „Fischer Sámuel ur-féle örökös alapítványi izraelita sinlódó aggastyánok menháza és kórház”. Az éves bevétel fennmaradó részéről tételesen ren-

delkezett. Az alapítvány alapító okirata a Bács-Kiskun Megyei Önkormányzat Levéltárában található, melyből az alábbiakban betűhíven szemelvényeket közlünk.

Alapító oklevél.

I.

Megöregedtem és Isten mindennel megáldott. Istenem e jóságát akarom meghálálni, midőn önszántamból, szabad akaratomból, csupán lelkem sugallatára hallgatva, a „Bajai izraelita hitközség” részére, de az alább megjelölendő jótékony célokra és módoszatok mellett még életemben a következő örökös alapítványt teszem.

II.

Ezennel kötelezőleg és visszavonhatatlanul felajánlom a bajai 634. számú betétben A.I. 2. sor, 2829 h. r. 434 és 435 ö.i.

szám alatt felvett és Baján a főtéren álló emeletes házamat beltelekkel és összes tartozékaival és átengedem azt alapítványul örök időre a „Bajai izraelita hitközségnek” tulajdon joggal, de a következőkkel rendeléssel és módosításokkal.

III.

Az alapítvány neve:
„Fischer Sámuel ur-féle örökös jótékonyági alapítvány”

IV.

A „Fischer Sámuel ur-féle örökös jótékonyági alapítványhoz” tartozó fentebb körülírt ház az ezennel nyert alapítványi jogi természeténél fogva sem el nem adható, sem el nem cserélhető és egyáltalán el nem idegeníthető, sem pedig meg nem terhelhető és örök időre természetben alapítványi tulajdonul megtartandó lévén gyümölcsözőleg és hasznalhatóan az alábbiak szerint alakítandó bizottság által kezeltetik.

Mindezek előtt pedig halálom napjától kezdve huszonöt /:25:/ éven át az alapítványi ház évi tiszta jövedelméből évente 2000 /Kétezer forint/ hitelintézeti betéti könyvecskére gyümölcsözőleg helyezendő el azon célból, hogy ezen idő lefolytával Baja városában egy „Fischer Sámuel ur-féle örökös alapítványi izraelita sinlődő aggastyánok menháza és kórház” szegény izraelita sinlődő aggastyánok és betegek felvételére és eltartására illetve ápolására alapítassék oly módon, hogy a 25 éven át Ötvenezer forint /:50.000:/ és tőkésítendő kamataival felszaporodó ezen összegből 40.000 szóval negyvenezer forint az izraelita men- és kórház felépítésére fordítandó és 10.000 tizezer forint úgy a tőkésített kamatokból eredő többlet az izraelita men- és kórház felszerelési és kezelési költségeire szolgáljon.

Az alapítványi ház évi tiszta jövedelmének a fenti 2000 forint levonásával fennmaradó többlete meg a következőképp osztassék fel:

1. A bajai izraelita hitközség részére az alapítvány kezelésére évi 600. hatszáz forint, mely összeg egyaránt állandóan megmarad, sem fel nem emelhető, sem alább nem szállítható.

2. Baja városának részére a célból, hogy az halálom évfordulója napján a város szegényei között valláskülönbség nélkül kiosztassék, évi 300 háromszáz forint.

3. A bajai izraelita „Chevra Kadisa”¹⁾ egyesület részére évi 200 Kétszáz forint.

4. Szegény izraelita leányok kiházásítására 300, háromszáz forint olyaténképpen, hogy míg ehhez rokonaim jelentkeznének elsősorban ezek kapják, mely összeg évente két leány között lesz felosztandó.

5. Bajai izraelita szegény özvegyek és árvák részére évi 200.- Kétszáz forint.

6. Bajai izraelita szegény aggastyánok részére évi 200.- Kétszáz forint.

7. Bajai izraelita szegény gyermekek iskoláztatására és ruháztatására évi 200 Kétszáz forint.

8. A bajai izraelita „Talmud Thora”²⁾ egyesület részére évi 100 Egyszáz forint.

9. A fennálló bajai izraelita kórház részére 300 Háromszáz forint.

10. A csonplai izraelita cultus hitközség részére általam tett alapítványi összeg fedezésére évi 150.- Egyszázötven forint.

11. A nemes-militicsi izraelita cultus hitközség részére általam tett alapítványi összeg fedezésére évi 150. Egyszázötven forint.

12. Istenben boldogult Hanka /:Chaje:/ anyám emlékére a bajai izraelita „Chevra Kadisa” egyesületnek évi 200 Kétszáz forint azzal, hogy ezért anyám halála évfordulója napján „Kadis”³⁾ imát mondhasson, örökmécset gyujtasson és a felesleget a szegények között ossza ki.

13. Istenben boldogult Mihály /:Michael:/ apám emlékére ugyancsak a bajai izraelita „Chevra Kadisa” egyesületnek a már 100 forintos alapítványhoz még évi 100 Egyszáz forint ugyanazon kötelezettséggel.

Amennyiben az alapítványi ház évi tiszta jövedelmének az alapítandó „Fischer Sámuel ur-féle örökös alapítványi izraelita sinlődő aggastyánok menháza és kórház” céljaira szolgáló 2000 Kétezer forint levonásával fennmaradó többletéből a 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 12 és 13 pontokban felsorolt jótékony célokra szánt összegek teljesen ki nem kerülnének, azok a fennmaradó évi jövedelem többletkezépe aránylagosan lesznek kielégítendőek.

A bajai izraelita hitközség, melynek jótékonyági érdekeit szolgálja jelen alapítványom, köteles lesz évente halálom évforduló napján részemre ünnepélyes requiemet tartani és lelki üdvömért az örökmécset meggyujtani. „Kadis” imát mondani és a szokásos ünnepnapokon a holtakról imáiban /:Mazkir:/⁴⁾ nevemet felemlíteni.

V.

Az előző fejezetben említett vagyis halálom napjától számított 25 esztendőnek elteltével midőn már az alapítandó izraelita men- és kórházra szánt összeg, illetve az 50.000 forint és kamatai együtt lesznek és az alapítványi ház jövedelme ezen lekööttsége alól felszabaduland, rendelem, hogy az alapítványi ház minden évi tiszta jövedelme mindenk előtt az előző IV. fejezet 1, 10 és 11 pontjai alatt felsorolt

célokra az ott meghatározott állandó összegek fedezésére fordítassék, a jövedelemnek ekként megmaradó feleslege pedig ugyancsak az előző IV. fejezet 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 12 és 13 pontjai alatt felsorolt jótékony célokra az ott kitett összegek arányában osztassék fel.

VI.

Az alapítvány egy „Fischer Sámuel ur-féle” alapítványi bizottság által kezeltetik, mely állandó a bajai izraelita hitközség közgyűlése által az izraelita hitközségi képviselő testület kebeléből választandó nyolc oly tagól, kik sem ügyvédek, sem orvosok és egyáltalában semmiféle tudományi oklevéllel nem bírnak és a mely bizottság minden esetre Baja város hatósága által kirendelendő magasabb rangú hivatalnok, mint bizottsági tag által fogja magát kiegészíteni, mely elnökét saját kebeléből választja.

VII.

A bajai izraelita hitközségi „Fischer Sámuel ur-féle örökös jótékonyági alapítványom” mint egészen különálló vagygon összeség az előző VI. fejezetben irt bizottság által kizárólag lesz kezelendő, ezen önálló soha másba be nem kebelezhető vagygonközi természetét örökre megtartandja.

VIII.

Az alapítvány feletti felügyeleti jog a bajai izraelita hitközséget illeti, mely azt közgyűlése által gyakorolja.

Tartozik pedig a Fischer Sámuel úr féle alapítványi bizottság a közgyűlésnek, működéséről és az alapítványi ház jövedelmének hová fordításáról a jelen alapító oklevél IV. és V. fejezete szerint évente beszámolni és jogában állandó a közgyűlésnek a bizottság részére a felmentvényt megadni, vagy amennyiben a kezelés a kitűzött céllal ellenkezőnek vagy egyáltalán szabályellenesnek találná, egyéb jogok és igények fenntartásával a felmentvény megtagadása mellett a megbízást az alapítvány kezelésére visszavonni és arra újabb bizottságot alakítani.

IX.

Jelen alapító oklevél jogérvénye annak mai napon történt aláírásomtól kezdődik, de hatályba csak halálom napján lép, a mikor egyben a bajai izraelita hitközség az alapítványi házat birtokába is átveszi.

X.

Már ezennel és feltétlenül megengedem, hogy a jelen alapító oklevél II. fejezetében jelesített ház és beltelekre a tulajdonjog a „Fischer Sámuel ur-féle örökös jótékonyági alapítvány” javára nyilvánkönyvileg bekebeleztessek.

XI.

Egyidejűleg köteleztetik a többször említett hitközség az alapítványi házat az alapítványhoz méltóan „Fischer Sámuel ur-féle örökös jótékonyági alapítvány” névvel arany betűkkel márvány lapba véseve megjelölni.

Ugyancsak ily módon lesz az építendő izraelita men- és kórház e felirattal: „Fischer Sámuel ur-féle örökös alapítványi izraelita sinlődő aggastyánok menháza és kórház” megjelölendő.

Miről jelen alapító oklevelet négy eredeti példányban, miután az előttem a felkért tanuk jelenlétében felolvastattott és megmagyaráztatott, sajátkezűleg aláírtam.

Kelt Baján /1896/ egyezernyolcszázkilencvenhatodik évi augusztus hó /:16:/ tizenhatodik napján.

Fischer Sámuel s. k.

Előttünk:

Dr. Hegedűs Aladár s. k. polgármester

Erdélyi Gyula s. k. főjegyző

Rosenberg Mór s. k., Reich Ignátz s. k.

Pollák Jakab s. k., Stern Lipót s. k.

Jegyzetek

- 1 A Chevra Kadisah, azaz *Szent egylet* a zsidóság egyik legősibb intézménye. Gyökerei a Talmud koráig nyúlnak vissza. Fő feladata a halottak eltemetése a hagyományos szertartás szerint.
- 2 A Talmud-Tóra talmudikus tanulmányt jelent, de a Talmud-iskolát is jelenti.
- 3 Kadis, a leggyakrabban mondott imák egyike. Műfaját tekintve himnusz, amely Isten dicsőségét hirdeti és fohász a messiási idő elérkezéért.
- 4 Mazkir vagy Hazkóro (megemlékezés) a halottak lelki üdvéért mondott ima. Gyermeknek mondják elhunyt szüleikért.

Köszönet az olvasóknak

A Bajai Honpolgár Alapítvány ezúton mond köszönetet támogatóinak, akik 2003. évi jövedelemadójuk 1%-ának felajánlásával, azaz 190.184,- Ft-tal segítették lapunk megjelenését. A fenti összeget az alapító okiratban meghatározott célokra fordítja az alapítvány, nevezetesen nyomdaköltség, szerzői honoráriumok kifizetésére.

Szeretnénk, ha továbbra is megtisztelnének minket bizalmukkal.

Adószámunk: 19047403-103

*Bajai Honpolgár Alapítvány
Kuratóriuma*

TURUL

Azaz „Avec TURUL tout roule!” = „A turullal minden gurul!”

November végén jelent meg a BajArgentán Egyesület TURUL című folyóiratának első példánya, amelynek jelszavát, a szójátékkal magyarul is élve, megpróbáltam visszaadni. Az újság logójában a gall kakas és a magyarok turulmadara alkotnak ügyes montázst, jelezve a szándékot, miszerint ha a testvérvárosiak összefognak, minden könnyen megy.

Nagy öröm és büszkeség minden bajai frankofon számára, hogy a lelkes argentániai megint kirukkoltak valami újdonsággal: havonta megjelenő, saját kiadványukban rendszeresen közölnek majd rólunk és számunkra is érdekes híradásokat az alábbi állandó rovatokban. Most ezeket:

Aktualitások Magyarországról és Bajáról: benne híradás az új miniszterelnökről, és riasztó előrejelzések a magyar népesség csökkenéséről 2050-re.

Kulturális rovat: a párizsi Magyar Intézet aktuális programjának ajánlása mellett Bánáti Tibornak, Baja díszpolgárának bemutatása a „Bajai hírességek” oldalán. Most már Normandiában is tudják, hogy kedves honpolgárunk az egész életét gyakorlatilag Baján és Baja művelődése érdekében töltötte el, s hogy ennek az életműnek *Mesélő házak* című kötetét Argentánban is sokan szeretik fellapozni.

A *gasztronómiának* szentelt hasáb leírja a lecsós sertésborda fehérboros, bajai változatát, majd az *Interjú rovat* bemutatja Baja büszkeségét, Hosszú Katinka olimpiai válogatott úszót. A riport nem csak az athéni olimpiai részvételről kérdezi Katinát, hanem a gratulációk mellett sok sikert kíván a 2005-ös budapesti EB-hez, a 2006-os VB-hez, és a pekingi olimpiához is. Megtudhatjuk, hogy Katinát a nagypapa tanította meg úszni, és hogy ő volt az első edzője, valamint azt is, hogy most ősszel ő is elkezdett franciát tanulni a III. Béla Gimnáziumban.

Keresztretjényt is szerkesztettek minden, a nyelvet tudó magyarbarát számára. A meghatározások közt például szerepel a legszebb román kori magyar templom helyneve, vagy Baja egyik hírességének neve csakúgy, mint a város folyójának neve.

Anyakönyvi hírek zárják az utolsó oldalt: az argentani magyar tanfolyam és egyesület tagsága üdvözlí a legújabb jövevényt, Roger Jouadé Augustin nevű fiúunokáját, és elköszön egyik alapító tagjától, Suzanne Besnyi-től.

Gratulálunk az ötlethez, a kivitelezéshez, a kedves meglepetéshez, és csak annyit tennék hozzá: hajrá, bajaiai, jó széllel a francia partokra!

Saághyné Frémer Jusztina

A BAJAI HONPOLGÁR ALAPÍTVÁNY TÁMOGATÓI 2004-BEN

Baja Város Önkormányzata

Arculat Nyomda Kft. – Baja

HTTR Kft. – Szentendre

Alsó-Duna-völgyi Környezetvédelmi és Vízügyi Igazgatóság – Baja

Sümegei Borászat, Keller Kft. – Baja

Bányai Júlia Kereskedelmi és Vendéglátóipari Szakképző Iskola – Baja

Emel Kft. – Baja

Újvárosi Általános Művelődési Központ – Baja

CIB Bank Rt. Bajai Fiók

A MENNYBEN ÉS
A FÖLDÖN IS
A HONPOLGÁRT
OLVASSÁK.

ÉS ÖN?

Nemes Farkas Zsuzsa grafikája

Előfizetési felhívás!

*A Bajai Honpolgár
2005-ben megjelenő
XVI. évfolyama
előfizethető az
Újvárosi ÁMK-ban.
(6500 Baja,
Oltvány Imre u. 14.
Telefon: 79/325-599)*

Előfizetési díjak:

helyben: 2.400,- Ft

vidéken: 3.200,- Ft

(postaköltséggel)

külföldön: 6.500,- Ft

(postaköltséggel)

*Várjuk megtisztelő
megrendelésüket.*

*A Bajai Honpolgár
Alapítvány*

Jubilál a CIB Bank bajai fiókja

A rendszerváltás óta nem lehet nem észrevenni a banki szféra ténykedésének jelentős erősödését, aminek egyik szembetűnő megnyilvánulása jól ismert nemzetközi pénzügyintézetek magyarországi terjeszkedése. Ennek természetesen itt, Baján is szemtanúi vagyunk. A CIB Bank öt évvel ezelőtt nyitotta meg bajai fiókját, és élére akkor egy fiatal, ambiciózus bajai szakember, Györök Zoltán került, aki jelenleg is igazgatója a bajai fióknak. A bank – benne bajai fiókja – történetét, tevékenységét így foglalta össze olvasóink számára:

„A bajai jubileum kapcsán úgy gondolom, érdemes visszatekinteni korábbra is, mert két évfordulót ünneplünk az idén: egyrészt a bankalapítás 25, másrészt pedig a fiók létrehozásának 5 éves jubileumát. A CIB több nemzetközi pénzügyintézet és a Magyar Nemzeti Bank összefogásával 1979-ben jött létre. Az alapítók közül egy maradt meg, jelenleg egy olasz pénzügyintézeti csoport a kizárólagos tulajdonos. Tény, hogy a CIB Bank egy érdekes képződmény volt a szocialista Magyarországon, mert még nem léteztek nálunk kereskedelmi bankok. Ez viszont off-shore pénzügyintézetként nem forintban, hanem dollárban vezette könyveit, és nemzetközi pénzügyi tranzakciókra jött létre budapesti központtal. Úgy is jellemezhetném, hogy egy exkluzív pénzügyi butik volt, amely folyamatos fejlődéssel az ország negyedik legnagyobb bankjává nőtte ki magát. A tevékenységének méretét kifejező mérlegfőösszeg alapján, de eredményességét, alkalmazotti létszámát tekintve is elmondható, hogy megszázezszorozódtak a mutatók az elmúlt 25 év alatt. Közben az eredeti stratégiai megfontolások is részben módosultak: elkezdődött a korábban kizárólagosan nagyvállalatokra fókuszáló üzletpolitika kiterjesztése a kis- és középvállalatokra, valamint a lakosság pénzügyeinek intézésére. Ezen koncepció megerősödésének az lett a következménye, hogy a bank egyre

több fiókot hozott létre országszerte. Így lettünk mi 1999-ben a bank 35. fiókja. Négyen kezdtük, jelenleg kilencen vagyunk, ami egyértelműen jelzi, hogy üzleti aktivitásunk növekedőben van. Úgy gondolom, hogy érdemes volt a bajai fiókot létrehozni, mert elég gyorsan sikerült felépíteni azt az ügyfélkört, amivel már eredményesen működtethető egy bankfiók. Ügyfélkörünk azonban nem csak Bajára korlátozódik, eredményesen működünk az egykori bajai járás egész területén. Ilyen kistérségben tudunk igazán jól működni.

Már említettem, hogy hazai viszonylatban jelenleg a negyedik legnagyobb bank vagyunk, de célunk, hogy középtávon az első három közé kerüljünk. Tudjuk, sok innovációval kell jelentkeznünk a piacon, hogy az ügyfelek egyre inkább minket válasszanak. Ennek hatékony eszköze lehet a modern bankolás, aminek lényege a mindenféle elektronikus elérhetőség. Egyre népszerűbb az internet-bank. Az általunk kifejlesztett internet-bank most már két egymást követő évben (2002-2003) elnyerte Az Év Internet-bankja kitüntetést, ami komoly szakmai elismerés. A bajai fiók ügyfeleinek 25%-a rendelkezik már internet-banki szerződéssel, és ez országos viszonylatban is jelentős eredménynek számít. Az igazsághoz azonban hozzátartozik az is, hogy sajnos közülük még nem mindenki él a lehetőséggel, ez egy következő lépcsőfokot jelent a munkánkban.

Ehhez a témához kapcsolódik, hogy honlapunk 2004-ben elnyerte Az Év Honlapja címet nagyvállalati kategóriában. Mindig is élen jártunk az alternatív bankolási technikák alkalmazásában, és ez a tendencia a jövőben sem változik.”

A CIB Bank kifejezetten profitorientált gazdasági szervezet, így a bankfiók jótékonyági tevékenysége korlátozott, mégis támogatja – ha szerény méretben is – a város kulturális életét.

Schmidt Antal

2005-ös bajai falinaptárak

A FOTO Reklámstúdió jó szokásához híven az idén is elkészítette látványos falinaptárát, amely ezúttal Baja vízivárosi jellegét emeli ki. A Dunát, Sugovicát, Vén-Dunát megőrkítő felvételek sorozata hangulatában az évszakok változását követi. Külön érdekessége a képeknek, hogy egyes technikával készültek, a fotók grafikai megoldásokkal ötvöződnek. A naptár az idén is főként a bajai vállalkozók megrendelésére készült, de írószerboltjainkban mindenki számára hozzáférhető.

A második falinaptár lapjain Nemes István bajai festőművész szárazakvarell-technikával készült madarábrázolásainak reprodukciói láthatók. A két naptár részben kiegészíti egymást, hiszen a bemutatott madaraknak, a festőművész „tollas gyémántjainak” többsége kedves ártéri ismerősünk... A madárnaptár – korlátozott számban – közvetlenül Nemes Istvántól szerezhető be. Telefon: 70/335-68-23.

S. A.

Óvodai környezeti nevelés

Az elmúlt tanév második félévétől indítottuk el a Szent László ÁMK óvodájában a *Teremtett világért* elnevezésű rendezvénysorozatunkat. Célunk, hogy felhívjuk gyermekeink figyelmét az otthonunkat adó Föld törekenységére, sérülékenységre, és az élővilág óvására neveljük őket.

Programunkkal a környezetvédelemhez kötődő világnapokhoz igyekeztünk csatlakozni. Március 22-én Keve Gábor, az ADUKÖVÍZIG és Szarvas Pongrác, a Duna-Dráva Nemzeti Park munkatársa tartott a *Víz Világnapjához* kapcsolódó témájú, vetítéssel egybekötött előadást, amelyet kérdés-felelet játék követett. Április 22-én, a *Föld Napján* szűkebb környezetünk szépítését, takarítást és növényültetést végeztünk. Május 10-én, a *Madarak és fák napján* egy közeli erdőt kerestünk fel, az élővilág életébe Szarvas Pongrác segített bepillantásunk. Szent Ferenc életével Földi Tibor atya, a Belvárosi Plébánia káplánja ismertette meg óvodásainkat október 4-én, amely egyben az *Állatok Világnapja*. Az emlékezetes napot a Parkerdőben töltöttük. November 11-én Wéber Edit, a Környezetvédelmi Felügyelőség munkatársa beszélgetett a gyermekekkel környezetünk szennyeződéseiről, a téma iránt különösen a nagycsoportosok érdeklődtek. Kapcsolódtunk a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület *Madárbarát kert* programjához: óvodánk udvarán felállított és ablakaiban elhelyezett madáretetőkön figyeljük meg a tollas élőlények viselkedését, táplálkozási szokásait, a kihelyezett odúban fészkelési és fiókanevelési sajátosságait.

Óvodásaink érdeklődése és a rendezvényeken jelenlévő szülők bátorítása ösztönöznek bennünket a folytatásra. Tervezzük a Vízügyi Szakközépiskola DVCS Oktatóbázisának látogatását. Célunk az ottani vízi környezet élővilágának megismerése. A hagyományos földművelés és állattartás megismerését célozza tavasszal egy tanya felkeresése. A Duna és az ártér életét hivatott bemutatni tervezett hajókirándulásunk.

Reméljük, hogy programunkkal sikerül bővítenünk óvodásaink ismereteit, sikerül megértetnünk velük környezetünk, világunk óvásának szükségességét.

Szalai Ottóné

A BAJAI HONPOLGÁR

Január

H	3	10	17	24	31
K	4	11	18	25	
SZ	5	12	19	26	
CS	6	13	20	27	
P	7	14	21	28	
SZ	1	8	15	22	29
V	2	9	16	23	30

Február

H	7	14	21	28
K	1	8	15	22
SZ	2	9	16	23
CS	3	10	17	24
P	4	11	18	25
SZ	5	12	19	26
V	6	13	20	27

Március

H	7	14	21	28	
K	1	8	15	22	29
SZ	2	9	16	23	30
CS	3	10	17	24	31
P	4	11	18	25	
SZ	5	12	19	26	
V	6	13	20	27	

Április

H	4	11	18	25	
K	5	12	19	26	
SZ	6	13	20	27	
CS	7	14	21	28	
P	1	8	15	22	29
SZ	2	9	16	23	30
V	3	10	17	24	

Május

H	2	9	16	23	30
K	3	10	17	24	31
SZ	4	11	18	25	
CS	5	12	19	26	
P	6	13	20	27	
SZ	7	14	21	28	
V	1	8	15	22	29

Június

H	6	13	20	27	
K	7	14	21	28	
SZ	1	8	15	22	29
CS	2	9	16	23	30
P	3	10	17	24	
SZ	4	11	18	25	
V	5	12	19	26	

Térképvázlat az 1719-1727 közötti időből

- A) Baja városa B) Itató Rév C) Baja új kertjei D) Templomrom E) Régi város
 H) Átkelőhely I) Elpusztult terület a Botos-foknál K) A régi város
 M) Mély út, amit Szurdoknak mondanak N) Bajai szőlő O) Itató Rév

2005. ÉVI NAPTÁRA

(A Türr István Múzeum gyűjteményéből)

A) Óriási temető F) Új temető G) Régi bajai rom, a szeremeleiek új épülete
határterülete, avagy árvizes terület a hídnál L) Monostor falu
degen érseki terület P) Pandúr-falu Q) Sugovica R) Sziget

Szeptember

H	5	12	19	26	
K	6	13	20	27	
SZ	7	14	21	28	
CS	1	8	15	22	29
P	2	9	16	23	30
SZ	3	10	17	24	
V	4	11	18	25	

Október

H	3	10	17	24	31
K	4	11	18	25	
SZ	5	12	19	26	
CS	6	13	20	27	
P	7	14	21	28	
SZ	1	8	15	22	29
V	2	9	16	23	30

November

H	7	14	21	28	
K	1	8	15	22	29
SZ	2	9	16	23	30
CS	3	10	17	24	
P	4	11	18	25	
SZ	5	12	19	26	
V	6	13	20	27	

Július

H	4	11	18	25	
K	5	12	19	26	
SZ	6	13	20	27	
CS	7	14	21	28	
P	1	8	15	22	29
SZ	2	9	16	23	30
V	3	10	17	24	31

Augusztus

H	1	8	15	22	29
K	2	9	16	23	30
SZ	3	10	17	24	31
CS	4	11	18	25	
P	5	12	19	26	
SZ	6	13	20	27	
V	7	14	21	28	

December

H	5	12	19	26	
K	6	13	20	27	
SZ	7	14	21	28	
CS	1	8	15	22	29
P	2	9	16	23	30
SZ	3	10	17	24	31
V	4	11	18	25	

Soha nem gyógyuló seb

Hosszan tépelődtem, leírom-e a nyilvánosság számára a családommal hatvan évvel ezelőtti történet szörnyűségét, amelynek emléke azóta is gyógyíthatatlan sebként ég bennem. Ötven évig senkinek, felnövekvő gyerekeimnek, unokáimnak sem beszéltem róla – és akkor is csak nekik. Nem azért fogtam végül is tollat, hogy „kiírjam” magamból a fájdalmat, azt semmivel nem lehet enyhíteni, hanem azért, hogy világga kiáltsam, amit gyerekkoromban keservesen megtapasztaltam: a háború, mindenféle háború prédává teszi az ártatlanokat, és vérszomjas vadállattá változtathatja a fegyverek birtokosait.

Baján születtem 1933-ban. Apám akkor asztalossegéd volt, később mesterként, önállóan dolgozott. A több nemzetiség lakta Szentistvánon éltünk, jó szomszédságban, rokonságban bunyevác és sváb családokkal. Szegények voltak ők is, mi is. A szülőknek keményen kellett dolgozniuk a megélhetésért, de nekünk, gyerekeknek önfeladten, vidáman teltek napjaink. Sokat játszottunk (bújócskát, métát), barátkoztunk, szerettük egymást.

Apám 1941-től folyamatosan katona volt, gépkocsivezető egy kerékpáros alakulatnál. Öcsémmel anyámra maradtunk. Napszámba járt, hogy előteremtse a betevőt. Néha magával vitt, ekézéskor én vezettem a lovat. Később, amikor az élelem beszerzése nehezebbé vált, nekem kellett zsírért, kenyérért sorba állnom, neki erre nem volt ideje.

A napi gondokat mi, gyerekek könnyedén vettük. Játékra továbbra is jutott idő. Az utca homokjában szinte naponta leálltunk fejelni, vasárnaponként néha moziba is elmehettünk. Nem sokat tudtunk a világról. Nem ismertük azoknak a szavaknak az értelmét, hogy háború, pusztítás, erőszak, halál, rablás, gyilkolás. Amit a háborús körülményekből felfogtunk, az is csak játékaink része lett. Beálltunk a főutcán masírozó katonák mögé, és büszkén, meztlábisan meneteltünk velük. Tetszetek a puskák, az egyenruhák, a filmhíradókban feltűnő harckocsik és csatahajók. Egy reggel csodálkozva bámultuk az égen a repülőgépek százait (Belgrádot bombáznunk mentek), és a következő hetekben, hónapokban német stukák képével rajzoltuk, faragtuk tele az iskolapadokat. Fogalmunk sem volt róla, hogy valójában mi is történik.

Nekünk, szentistváni gyerekeknek kezdetben még a légiriadó is élmény volt. A polgári iskolából (első voltam), a város-

központból futás hazáig. Mire a repülők a Duna fölött megjelentek, mi már a kanális partjáról figyeltük őket. 1944 szeptemberében onnan néztük végig a Duna-híd első bombázását is. Utána kibicikliztünk a folyópartra, és néztük, hogy javítják a katonák az itt-ott megrongálódott hidat. Egy időzített bomba azonban felrobbant, s akkor rémülten tapostuk a pedált hazáig. Néhány nappal később, amikor telitalálat érte a hidat, már a házuk kertjében ázott bunkerben húzódtunk meg, de – hiába, hogy három kilométerre tőlünk hullottak a láncos bombák – úgy mozgott a föld, hogy nem mertünk maradni, futni kezdtünk a temető felé. A kanális partjánál jártunk, amikor egy bomba tőlünk vagy száz méterre csapódott be. A lőtérén lévő lőszerraktár megsemmisítésére szánták, de célt tévesztett. Repültünk a légnyomástól. Ízelítő kaptunk a háborúból. Megtanultunk félni. Szaladtunk haza.

Baja elfoglalása szinte harc nélkül történt, a város megmenekült a rombolástól. Egy időre a Duna lett a front vonala, de komolyabb harci tevékenységre ezen a tájon már nem került sor. A főutcán újfajta vonulókat lehetett látni: szennyes ruhájú, elcsigázott hadifoglyokat. Géppisztolyos ördög kísérték őket. Egy alkalommal egy, a szomszédságunkban lakó nagyobb fiút, aki a közelben bábáskodott, az egyikük belökte a sorba. Soha nem került haza.

Egy késő őszi estén, november végén nagy öröm ért bennünket. Betoppant a konyhába egy piszkos, borostás arcú, sovány ember: az édesapám. Már régóta semmit sem tudtunk róla. Elmondta, hogy Kasánál fogságba esett, de amikor egyszer alkalma nyílt rá, kilépett a sorból, civil ruhát szerzett, és elindult hazafelé. Egy hónapig gyalogolt, éjszakára az útba eső tanyáknál kért szállást. Ki sem pihente magát, azonnal munka után nézett. Jobb híján egy ideig az Érsekcsanádra települt orosz pilótáknak készített fából bőröndöt pótló táskákat.

Akkoriban történt, hogy szentjánosi rokonaink beköltöztek hozzánk, mert otthon nem volt nyugtuk, az orosz katonák állandóan zaklatták őket. Az egyik szobánkat átadtuk nekik. Össze kellett húznunk magunkat, de boldogok voltunk, mert végre ismét együtt volt a család. Én második polgárista voltam, változó helyeken ugyan, de folyt a tanítás. Öcsém azon az őszi lett első elemista. Novemberben, decemberben kis sámliját is vitte magával az iskolába, hogy legyen min ülnie.

Apámat egy időre kirendelték robotra. Pontonhidat építettek a Dunán. Értett hozzá, mert a honvédségnél utász kiképzést is kapott. Így érkezett el 1945. január 4-e.

Gyermekkoromban mindig mélyen aludtam. A légiveszélyt jelző sziréna fülhasogató sívítására sem riadtam fel soha. Azon az éjszakán sem ébresztettek fel a kinti zajok, még a szomszédban eldördült lövések sem. Ami a Pandúr utcában akkor történt, azt később, néhány részletét csak a legutóbbi időben tudtam meg. A meggyalázott áldozatok és hozzátartozóik, érthetően, nem akartak, nem tudtak beszélni róla. Egy hajdani játszópajtásom, aki akkor tízéves kislány volt, egyszer elmondta nekem, aminek tanúja volt akkor éjjel. Beszámolóját az érintettek nevének elhagyásával közlöm:

„Tíz és tizenegy óra között lövöldözésre ébredtünk. Néhány háznyira tőlünk kezdődött a fosztogatás, erőszakoskodás. Másnap tudtuk meg, hogy a lakásba betörő katonák az ott elszállásolt orosz katonavosra lőttek rá először, de nem találták el. A szomszéd házból, amit aztán szintén fel dúltak, kimenekültek az asszonyok, és megpróbálták eljutni az orosz parancsnokságig, de nem tudtak, mert az utcán is voltak néhányan a támadók közül. Utána mi következünk. Hárman törtek ránk. Apámat puskatussal leütötték és belökték a szobába. A kutyánk mellettem volt és morgott, vicsorgott rájuk. Az egyikük belelőtt, a golyó súrolta a kezemet. Anyámmal kimenekültünk, és előbb a szárkúpok között bújtunk meg, de a nagy hóban, hidegben nem sokáig bírtuk, ezért behúzódtunk az istállóba. Egy idő után már ott is nagyon fáztunk, ezért a kerten át a szomszédokhoz mentünk. Én mindjárt bebújtam kis unokájuk mellé az ágyba. Nem sokáig tartott a nyugalmunk, oda is betörtek. A házigazdára azonnal rálöttek, összeesett. Később tudtuk meg, hogy csak súrolta a homlokát a golyó, de az eszméletét elvesztette. Aztán a nényivel kezdtek dulakodni. A lámpa rádőlt az ágyra, ahol feküdtünk, és meggyújtotta a dunyhát. Egy pokróccal lefojtottam a lángot, felkaptam a kicsit, és rohantam vissza az istállónkba. Anyám már ott volt, és nemsokára apám is, aki – amikor magához tért – keresni kezdett bennünket. (Felnőtt voltam már, amikor anyám elmondta nekem, hogy a kétségbeesetten védekező szomszédasszonyt hárman erőszakolták meg, közben kegyetlenül ütötték, verték, harapták.) Egy ideig

ott reszkettünk megint a hidegben, és aztán meghallottuk a géppisztolysorozat és anyád sikoltozását.”

Én nem hallottam, hogy betörték a kapukat és a konyha ajtaját, ahol a szüleim aludtak. A közvetlen közelben kilőtt géppisztolysorozat hangjára ébredtem fel. Rettenetesen megijedtem. Hörgést hallottam. Öcsém haldoklott, tüdőlövést kapott, amikor beleszaladt az apámra kilőtt sorozatba. Hogy ne kínlódjon, így mondták később, a tárgyaláson, egy pisztolylövéssel végeztek velem. Az első szobából rokonaink az ablakon át menekültek el. Aztán mellettem, az ágyon, a padlón brutális dulakodás közben megerőszkolták anyámat. Kiabálásukat, anyám sikoltozását még hallottam, de azután elájultam. Csak másnap, a szomszédék házában tértem magamhoz. Mint később megtudtam, anyám vitt oda, az udvari kerítésen emelt át. Az utcára nem mert kimenni, mert a támadók még a közelben voltak. Később az orosz orvos nyugtató injekciót adott be neki, hogy el tudja viselni a történetet: apám, öcsém halálát és a vele megesett borzalmat.

A következő napokról nem tudok elszámolni. A temetést sem tudom visszaidézni, pedig ott voltam. Apámat nem nézhettem meg, mert szétroncsolták a golyók, de öcsémet igen, és emlékszem, az arca sértetlen maradt.

Ketten maradtunk anyámmal. Esténként reszkettünk a félelemtől, mert még azután is történtek nyugtalanító események. Szerencsére az utcabeliek, ismerősök együtt éreztek velünk, és jó ideig hol az egyik, hol a másik szomszédos család egy-két tagja aludt nálunk.

A tetteseket, nyolcan vagy kilencen voltak, még azon a hajnalon elfogta a katonai rendőrség, és nem sokkal később, miután megtörténtek a szembesítések, és bebizonyosodtak a vádak, a hadi törvényszék a legsúlyosabb ítélettel sújtotta őket, de ez a mi tönkretett életünkön nem változtatható.

A szentistváni templom mellett harmadik éve monumentális kereszt áll, alatta három masszív kőtömb, rajtuk a két világháború és az 1956-os forradalom hősi halottainak és áldozatainak nevét megörökítő márvány emléktáblák. Amikor arra járok, és megpillantom a neveket, összeszorul a szívem, a szemembe könny szökik:

Kecskés Antal

Kecskés Ferike 6 év

Apán harminchat volt, amikor meggyilkolták. Öcsémnek nem adatott meg az sem, hogy felnőjön.

Kecskés Antal

Levél Ljubljánából

A Bajai Honpolgár 2003. novemberi számában cikket írtam egy kedves zágrábi hölgyről, aki nyolcvankét év múltán idézte fel Baján töltött éveit emlékét. Az időtávlal jelzi, hogy a Türr István utcából elszármazott Leitnerné Gombos Magdolna nem tartozhat a horvát populáció ifjabb rétegeihez. Valóban, 102 éves volt az idős dáma, mikor kapcsolatait a hajdani jó barátokkal, a Gáti-Kabdebó családdal felújította. A múlt évszázad tragédiáit átívelő életpálya – melyben még az öregkor haván is frissen ragyog a szellem – önmagában is tiszteletre méltó. A magyar szívet azonban különösen az a ragaszkodás melengeti, mellyel idegenbe szakadt honfitársunk kötődik közös kultúránkhöz. Kedvvel és élvezettel recitálja Petőfi és Ady verseit, gyönyörködve nyelvünk szépséges zengésében.

November végén levelet kaptam Ljubljánából. Feladója dr. Pavle Kornhauser, az egyetem gyermekgyógyász professzora. A nyolcvanadik életévét betöltő úr Gombos Magdolna első házasságából született idősebb gyermeke. (Ez az oka a családnév eltérésének.) Az episztola mind stílusát, mind tartalmát tekintve rendkívül figyelemreméltó. Írója ugyan mentegetődik, hogy soha nem tanult magyar helyesírást, ennek ellenére választékosan, árnyaltan fogalmaz. Ez annál imponálóbb, mert nem élt magyar nyelvterületen. 1924-ben Szabadkán született – amely akkor jórészt magyarul volt város –, ám kétesztendőskorában Zágrába költöznek. Itt jár gimnáziumba és egyetemre, majd szakorvosi képzést Ljubljánában szerez, ahol véglegesen le is telepedik.

Mivel a két város magyar ajkú lakosai gyér számuk miatt még szórványoknak sem tekinthetők, a professzor úr nyelvismerete

Gombos Magdolna Zágrábban fiával, dr. Kornhauser professzorral (A felvétel 2004 szeptemberében készült.)

nyilván a családi fészekből ered. Magdolna asszony anyanyelvét, a magyarul történő önkifejezés készségét idősebb fiába is átplántálta. Dr. Kornhauser a következőket írja: „Örülök, ha valakivel találkozom, akivel magyarul beszélhetek.”

Tudományos pályafutása során részt vesz a budapesti, pécsi, szegedi és debreceni klinikák által rendezett nemzetközi kongresszusokon, és mint vallja, büszke arra, hogy előadásait magyar nyelven tartotta meg. Hazánkhoz azonban nem csupán szakmai kapcsolatok szálai fűzik. Alapítója és első elnöke egy ljubljánai orvos-kul-

A Pro Medico zenekar 2004. júniusi koncertje

turális egyesületnek. Aktív művelője a hangszeres zenének. Gyermekkora óta szerepel pódiumon, zongoraművészként szólaltatva meg Bachot, Chopint és számos más klasszikust. Jellemző az a megjegyzése, mely szerint Kodályban a XX. század egyik legnagyobb zeneszerzőjét tiszteli. Aligha akad még egy olyan muzsikusként, aki a nemzet lelkéből lelkedzett harmóniát oly tisztán szólaltatná meg, mint Kodály.

Akinek szelleme ily érzékenyen rezonál a magyar lélek hangjaira, annak szívében fenntartott hely van népünk kultúrájának befogadására. Úgy vélem, hogy a művészet és tudomány ilyen, országhatárok felett átívelő kapcsolódása az európai egység legnemesebb megvalósulása.

2004. április 23-án és 24-én az Ars Medica pro Humanitate Hungariae Egyesület a

Dr. Kornhauser professzor fogadja a közönség ünneplését

budapesti Szent Imre plébániai templomban és gimnáziumban hangversenyt rendezett. Erre a szlovén előadóművész kollégákat is meghívták. Az országot az a ljubljani trió képviselte, melynek egyik tagja Korn-

hauser professzor. Bár a ljubljani egyetem tanárának életkora évtizeddel haladja meg az agg Faustét, tudományos és művészi aktivitása töretlen. A levélhez mellékelt CD-lemez bizonyítja, hogy zongorájából most is csillogva áradnak a hangok. Tervezi, hogy részt vesz egy 2005-ös, szegedi tudományos kongresszuson. Szeretné útba ejteni Baját, ahol egy hajdani csodás nyáron a kanárfütytös udvarból galambrajok ívelésében gyönyörködött. A pályaudvaron pedig – az állomásfőnök nagypapa protekciójának szárnyán emelkedve – megszólaltathatta a mozdony felszívító gőzsjíját.

Kívánjuk kedves, ismeretlenül is ismerős levelezőpartnerünknek, hogy a beköszöntő év hozza meg vágyainak tökéletes beteljesülését.

Dr. Dániel József

1849 januárja sok viszontagságot megélt fővárosunknak a nemzeti megaláztatás korszakát hozta. Január 4-én hagyta el a visszavonuló Perczel-hadtest utóvédje a várost. Egy nap múlva, délben, katonazenekar harsány muzsikája jelezte a házaiba húzódo lakosságnak, hogy Windischgrätz herceg vezérkara élén fellovagolt a várba.

Az osztrák sereg városon belül végrehajtott hadmozdulata nyilvánvalóan a nemzet megfélemlítését célozták. A rebellis magyarok kezessé szelidítését a főváros népén kell kezdeni. A budai vár Pestre néző rondelláiban negyven ágyút vitetett tüzelőállásba a tábornok. A Lánchíd pesti hídfőjét ugyancsak körvédelemre berendezett ágyúkkal erődíttette meg. Mindez arra mutat, hogy nem nagyon bízhatott a fegyverrel császárhűsége hajlított magyarok szívbeli állhatatosságában. A nemzetőrségnek és a lakosságnak harminchat órán belül be kellett szolgáltatni fegyvereit. A mulasztók hadbírótság elé kerültek.

Arra vonatkozóan, hogy a kemény hangú rendeleteket komolyan kell venni, nem hagyták kétségben a polgárokat. Gróf Batthyányt – az első független magyar kormány elnökét – már január 8-án elfogják. A sorozatos letartóztatások szemléltetik, hogy rang, érdem vagy egyházi méltóság sem véd meg a császári bosszú villámaintól. Hrabovszky altábornagy, Móga és Lahner tábornokok éppúgy rács mögé kerülnek, mint a bencés pap, Czuczor Gergely. Az előbbiekre a hadbírótság halálbüntetést szab ki, amit az uralkodói kegy tíz évi várfogságra enyhít. Pedig a három tábornok egyike sem azonosult a szabadságharc Kossuth vezette radikális szárnyával, sőt Hrabovszkyt a két hónapja lemondott csá-

Pest sötét tele

szár, Ferdinánd parancsa irányította Budára. Czuczor költői munkássága miatt kerül rendőrkézre. *Riadó* című versét hat évi börtönnel honorálják.

A letartóztatottak egy részét – gyorsított hadbírótsági eljárás után – azonnal kivégzik. A zsidókra különösen rájárt a rúd. Windischgrätz rendeletileg rója meg őket a forradalom pártolásáért és eszméinek terjesztéséért. A kollektív bűnösség szankcionálására a herceg hatékony módszert dolgoz ki. Minden olyan héber után, akit a statáriális bíróságok bűnösnek találnak, húszezer forintnyi bírságot fizet a zsidó hitközség. Tekintve azt, hogy az őrizetbe vettek listáján előfordulnak a Kohn, Weisz és Spitzer nevek, igen valószínű, hogy a fővárosi zsidók tetemes summával járulnak hozzá a herceg – egyébként kongóan üres – hadipénztárának feltöltéséhez.

A letartóztatásokkal egy időben a katonai hatóságok országos körözést adtak ki a forradalom politikusai ellen. Mivel a körözésnek ugyebár nélkülözhetetlen kelléke a személyleírás, a falragaszok megszövegezői igyekeztek nyomra vezető támpontokat adni a vállalkozó kedvű szimatoknak. Az ironizálásra mindig hajlamos pesti polgár méltányolta a császári rendőrtisztviselők ötletességét, akik a januárban (!) megjelenő plakátokon Pulszky Ferenc (Kossuth diplomatája, majd a kiegyezés után az Iparművészeti Múzeum megalapítója és a Nemzeti Múzeum európai hírnevű főigazgatója) fő ismertetőjeleként azt emelték ki, hogy „nyáron inggallérrját lehajtva viseli”.

Természetesen minden hatalomnak vannak sunyi közreműködői és készséges ügynői. A Windischgrätz-féle rezsím pesti kollaboránsai nem a társadalmi elitből kerültek ki. Különös oldalfényt vet az osztrák rendőrállam fővárosi kirendeltségére egy korabeli hírlaptudósítás. A riporter szerint a feljelentésekre bujtogató felhívások főként Venus utcasarki papnőiből váltottak ki fekete-sárga honleányi érzelmeket.

Úgy tűnik, a kedvenc magyar nemzeti sport, a politikai indíttatású átkeresztelésdi egyik szellemi atyját Windischgrätzben tisztelhetjük. A császári közigazgatás a főváros falairól haladéktalanul eltünteti a Március 15-e tér, a Szabadság tér, a Szabadsajtó utca feliratokat. Nem egészen érthető azonban, hogy az Igazság tér elnevezés miatt sértette a császárhű lelkületet. Még kevésbé, hogy a tábla Borjú piacra való átcserélése már megnyugtatta a katonai kormányzatot. Az élő nagyságokról való elnevezés viszont – amit a XX. század személyi kultusz néven fog újra felfedezni – már 1849-ben sem volt ismeretlen. A budai Kossuth utcát Jellasics utcára keresztelik át. Egyúttal a bajai lokálpatriotizmusba is beletapostak. A Mészáros gőzhajót ugyanis a félszemű Schlick tábornokról, a honvédsereg ádáz ellenfeleiről nevezték el.

Pest és Buda városkulcsait Windischgrätz elküldte I. Ferenc Józsefnek Olmützbe. A kísérőlevélben biztosította a császári felséget, hogy a lényegében szétvert magyar hadak a tél során már maguktól is szétzültenek. Elég demonstrálni a katonai erőfölényt, és a lázadás tüze végképp kilobban.

A herceget nyilván Radetzky marsall Itáliában elért sikere, továbbá Bécs és Prága

gyors pacifikálása tévesztette meg. A cseh és osztrák forradalomra a fővárosok elfoglalása valóban halálos csapást mért. A fővezér azonban szem elől tévesztette, hogy ő bizony nem bír az agg Radetzky hadvezéri talentumával, másrészt a magyarok vérmérséklete is eltér a cseh és osztrák alattvalóktól. A katonai diktatúra túlkapásai, a feltétel nélküli megadás kikényszerítésé-

nek szándéka most már belehajszolta a nemzetet a fegyveres leszámolásba. Olyanok is csatlakoztak Kossuth radikális politikájához, akik eddig a békés megoldásban reménykedtek. Azt pedig januárban Windischgrätz végképp nem gondolta, hogy a demoralizált honvédsereg tavaszra a bosszúálló hősök légiójává kovácsolódik. Windischgrätz úgy vélte: Pest-Buda el-

foglalásával a magyar szabadságharcot lefejezte. A császári hadak a végső csapásra készülve pihentek meleg téli szállásaikon. Már csak pár hónap, és vége mindennek – gondolta a herceg. Igaza lett. A tavaszi hadjáratban katasztrofális vereséget szenvedő tábornokot I. Ferenc József április 12-én megfosztotta fővezéri tisztségéről.

Dr. Dániel József

A népnevelés szolgálatában

Szerkesztette:

Albertné dr. Herbszt Mária

Eötvös József Főiskola Baja 2004.

A népnevelés szolgálatában című könyv ismertetését mindenképpen azzal a megállapítással kell kezdenünk, hogy az egyszerűen tekinthető összegző igényű számvetésnek a bajai tanítóképzés történetének tekintetében, és egyben több jeles évforduló méltó megünneplésének is maradandó dokumentuma.

A címválasztás találó, de az átlagolvasó számára némi magyarázattal kell szolgálni, amihez röviden idézek a könyv bevezetőjéből: „A kötet azért kapta a népnevelés szolgálatában összefoglaló címet, mert a bajai intézmény immár 134 éven át megszakítás nélkül képez tanítókat, akiknek a szerepe minden társadalomban a legszélesebb rétegek számára megalapozni azt a tudást, amely a társadalmi felemelkedéséhez, a műveltség megszerzéséhez elengedhetetlen. Eötvös szellemiségéhez híven ezt a tágan értelmezett népnevelést szolgálta az intézmény mind a mai napig a maga sajátos eszközeivel...”

A kötet régi hiányt pótol, nagy szükség volt már Baja egyik legrégebbi nevelési intézménye múltjának bemutatását megkísérlő ilyesfajta munkára. A szerkesztőnek, Albertné dr. Herbszt Máriának, nem volt könnyű dolga, ugyanis egy kötetben három logikusan ugyan összefonódó szála felfűzött, ám tartalmukat és nyelvezetüket, illetve felhasznált forrásbázisaikat tekintve eltérő fejezetet kellett egységes egészzé összeépítenie. A fejezetek ezért nem lehetnek egyforma színvonalúak, de éppen emiatt lehetnek rendkívüli módon inspirálóak más kutatók számára és érdekesek a nagyközönség számára.

A kötet három egymással egységet alkotó fejezetből áll, amelyek további alfejezetekre tagolódnak tartalmuknál fogva. Ez a fajta elrendezés helyenként kézikönyv-, sőt lexikonyszerűvé teszi a kötetet (pl. az életrajzi bemutatások esetében).

Az első fejezet a tanítóképző valamennyi igazgatójának életét és munkásságát mutatja be a képző alapításától egészen napjainkig. Az első alfejezet az 1926-ban, a tanítóképző fennállásának 55. évfordulója alkalmából elhelyezett emléktáblán szereplő igazgatókat méltatja röviden, tényyszerűen a fellelhető, főként másodlagos forrásokra támaszkodva.

A második alfejezetben folytatódik a méltatás a már elhunyt igazgatók tekintetében. Ez a rész azokat a laudációkat tartalmazza, amelyek a 2003. november 28-án felavatott emléktáblán szereplő, az 1927 és 1984 közötti vezetők munkásságát mutatják be.

Végül az utolsó három vezető tevékenységét ismerhetjük meg az 1984 és 2004 közötti időszakból oly módon, hogy pályájuk és vezetői munkásságuk legfontosabbnak tartott állomásait kiemelve, ők maguk állították össze pályakép-ismertetésüket, és rögzítették egyben e periódusnak fontosabb történéseit és változásait.

A kötet második fejezete áttételesen kapcsolódik a főiskola múltjához és csak tágabb értelemben neveléstörténeti jellegű. Ez ugyanis azokat az előadásokat tartalmazza, amelyek a 2004. április 29-i ünnepi ülésen elhangzottak abból az alkalomból, hogy 90 éve Bajaszentistvánon Bellosics Bálint, a képző akkori igazgatója megszervezett egy gazdagimnáziumi kurzust, amelyet az első magyarországi népfőiskolaként tartanak számon. Az előadók bemutatják a képzés alakulását, szervezeti formáit, a képzés célját és feladatait, az elért eredményeket. Tágabb kitekintést is kapunk a népfőiskolai mozgalmak fejlődéstörténetének tekintetében, kezdve a dán népfőiskolai mozgalomtól egészen a Lakitelki Népfőiskoláig bezárólag. Az elmúlt 90 év eredményeit bemutató és egyben összegző, Bellosics Bálint domborművénél elhangzott avatási beszédben a múlt eredményei mellett a jövő feladatai is megfogalmazódtak.

A harmadik fejezet ismét szigorú értelemben vett intézménytörténet. Ugyanis

2004-ben lett 100 éves a bajai tanítóképző intézet internátusa, és az épület fennállásának centenáriuma alkalmából az akkori internátus falán, ma „C” épület, emléktáblát avattak, és ennek okán született meg a tanítóképző kollégiumának eddig legátfogóbb történeti áttekintése. A fejezet az internátus alapításának körülményeit és szükségszerűségét bemutatva hat alfejezetben sorra részletezi az intézmény fejlődéstörténetét. Bemutatja a belső életet, a környezeti feltételeket, a statisztikai adatokat, és az ott folyó nevelőmunkát is. A szigorúan vett kollégiumtörténet mellett sok információt kapunk a tanítóképzés történetének tekintetében is. A kollégiumtörténet kiegészíti a gazdag mellékleti anyag. Ebben található többek között az internátus tervrajza, a Bajai Magyar Királyi Állami tanítóképző-intézet szervezete, rendtartása, tanulmányi és szervezeti szabályzata (1900.), amelyek további érdekes információkat tartalmaznak.

Összefoglalásként elmondhatjuk, hogy *A népnevelés szolgálatában* című kötet hasznos a bajai pedagógusképzés és a neveléstudományi kutatások szempontjából egyaránt. A szerzők: dr. Rendes Béla nyugalmazott főiskolai docens és dr. Zorn Antal főtitkár, valamint a szerkesztő hatalmas feladatra vállalkozott. A munka sokrétűségéből és a téma rendkívüli összetettségéből következik, hogy valószínűleg sok észrevételt fognak kiváltani az általuk leírtak.

Ez így van rendjén, hiszen a kutató emberek munkájából akkor válik élő és másokból is gondolat-szikrákat kipattintó anyag, ha forgatják, vitatják, ha továbbgondolják és bővítik, tökéletesítik azt. Éppen maga ez a könyv mutatja, felvillantva számos nagy pedagógus életművét, gondolatainak utóéletét, hogy hogyan tanultak egymástól több mint egy évszázadon át elődeink, akik legjobb tudásuk szerint tették a dolgukat a népnevelés szolgálatában.

Dr. Bayerle Alajos

HELYTÖRTÉNET TÉRKÉPEKEN

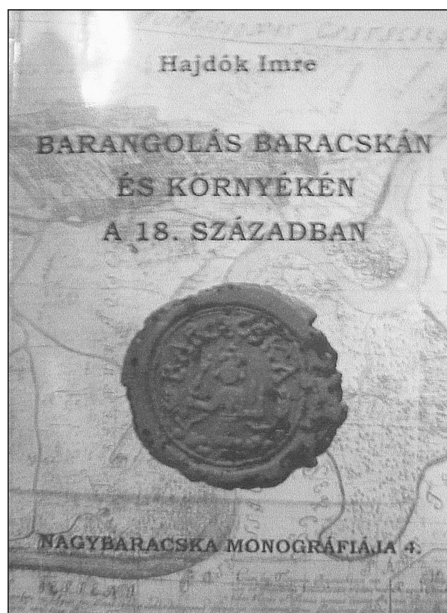
Immáron negyedik kötetéhez érkezett Nagybaracska monográfiája, amely jelentős részben eddig is Hajdók Imre nevével kapcsolódott össze. A nemrégiben megjelent kötet főképp a község 18. századi történetéhez, néprajzához és természetföldrajzához nyújt értékes adalékokat négy, ebből a korszakból származó térkép ismerettségével és elemzésével. A négy térkép – bár hasonló korban keletkezett – különböző szempontok szerint készült, hiszen *Credet von Durlach* munkája katonai, *Hury József* földmérő térképe gazdasági szempontokat vett figyelembe, *Denkh Ferenc* a kamarai erdőkre koncentrált, míg *Lichternstern József Márk* (a szerző mindvégig a magyaros névalakokat használja a valószínűleg német-osztrák anyanyelvű kartográfusok esetében is) Bács vármegye térképét készítette el.

A kötet azonban a négy térkép adatainak értékelésén túl is számos információt rejt, és ezzel érdekessé válik a térképészetben különösebben nem járatos, laikus olvasó számára is. A szerző – a régiókról készült régebbi térképek segítségével – áttekintést ad a magyarországi térképészet történetéről és okairól, majd a 18. századi felmérések előzményeiről is, egy későbbi fejezetben pedig röviden Nagybaracska korai történetét is összefoglalja. (Ez a monográfia egy korábbi kötetében már részletesebben napvilágot látott.) Erre elsősorban azért van szükség, mert innen derül ki, hogy a község – amely eredeti lakosságát a török hódoltság ideje alatt csaknem teljes egészében elvesztette – a környék falvaihoz hasonlóan a 18. században az Udvari Kamara birtokai közé került, amely mind újratelepítését szervezte, mind pedig gazdálkodását felügyelte. Így az ismertett térképek egy része is a kincstár megrendelésére készült.

A szerző a térképekről leolvasható jelek segítségével azonban kísérletet tesz arra is, hogy rekonstruálja a környék, főleg a falu határának a maitól sok tekintetben eltérő növény- és állatvilágát. Ebben helyenként nem világos, honnan nyerte adatait számos növény- és állatfaj jelenlétével kapcsolatban, hiszen ezekről a térképek – néhány dűlőnév kivételével – nem árulkodnak. Ám mindenképp szembeűnő, hogy – valószínűleg éghajlati változások és emberi beavatkozás miatt – mennyi növény- és állatfajta tűnt el szinte nyomtalanul a környékről. A flóra és fauna mellett a szerző megkísérel bemutatni a baracskaiak 18.

századi életmódját is, amelyben főképp a halászat kapott nagyobb hangsúlyt. (A korabeli halászati eszközök – amelyeknek használatát a szerző röviden ismerteti – Kovács Ferenc szemléletes ábrái segítségével jelennek meg a könyv lapjain.)

Hury József kamarai mérnök a község helyszínrajzát (azaz az utcák és telkek elhelyezkedését), Baracska község birtoktérképét, illetve a község külső birtokának számító Gyurity-pusztának birtoktérképét tartalmazó munkája rejt talán a legtöbb információt a község 18. századi állapotáról. A térkép mellett a szerző korabeli írott

források (anyakönyvek, oklevelek, Anton Cothmann telepítési biztos jelentései) segítségével utal a században bekövetkezett népmozgások következményeire, az etnikai változásokra (a korábbi szerb lakosságot magyar népesség váltotta fel) és a sajátos faluközösség megszületésének első jeleire. Hajdók ismerteti még a község pecsétjének legrégebbi ismert változatait, amelyek visszatérő motívumai Szent Imre alakja, illetve a földművelő életmódra utaló ekevas és gabonaszálak. Hury térképén már felfedezhető a község legtöbb mai utcájának elődje, bár az is kiderül, hogy a 18. században egyes utcák még jobban ki voltak szolgáltatva a Duna vízállásának. Már ekkor kezdett kialakulni a falu központja a régi templommal, a plébániával és a kamarai magazinnal (ide kellett a kamarai terményadókat beszolgáltatni) és a gazdasági lakásokkal, és ismeretes egy szegényház is. Érdekes változás a szerző szerint, hogy kezdetben a falu még ún. szalag-

telkes település, ám a század végére egyre inkább a máig jellemző halmaztelepülés képét kezdi mutatni.

A község határáról készült térkép tájékoztat a községből kivezető utakról, valamint arról is, milyen növények természetével foglalkoztak az időtájt a baracskaiak. Feltűnő a sok mocsaras, erdős terület, a megművelt területeken pedig főleg a szőlő és a kukorica aránya magas. Kiderül még, hogy jelentős lehetett a kendertermelés és – háziipar keretében – a feldolgozás is.

Lichternstern Bács megyéről szóló térképe (1793) is gazdaságföldrajzi szemléletű (amelyen Nagybaracska „Barátka” néven szerepel), de a domborzati viszonyok ábrázolásában is előrelépett a korábbi ábrázolásokhoz képest: jelzi az ártereket, a kisebb vízfolyásokat, homokhalmokat, dombokat is, sőt utal az egyes vidékek talajminőségére is. Az egyes falvakat, városokat rangjuk alapján megkülönböztetett jellel jelöli, és tájékoztat arról is, milyen hivatalok és gazdasági intézmények működnek bennük. Sajnos Nagybaracska körül ez a térkép viszonylag kevés értékelhető információt szolgáltat: a községet – tévesen – a Duna árterén, illetve mocsárvidéken tünteti fel, és kiderül az is, hogy a korabeli postaút is elkerülte a községet.

Anélkül, hogy a könyv minden részletre kiterjedő elemzésébe bocsátkoznánk, elmondható, hogy mindenképp érdekes, tartalmas, eredeti célkitűzésénél jóval többet felvállaló munkát vehet kezébe az olvasó. A kötet az ismertett térképek másolatán kívül is számos fényképet és ábrát tartalmaz, amelyek feltétlenül szemléletesebbé teszik az egyébként is olvasmányos, könnyen befogadható elbeszélésmódot. Egyetlen kritikai észrevételként talán az említhető, hogy a szerző a keltetésénél gyakrabban és kissé rendszertelenül „elkalandozik” témájától, bár mentségére szóljon, hogy ilyenkor is értékes információkkal gazdagítja olvasóját, igaz, ezek forrása nem mindig ellenőrizhető. Hajdók Imre könyve azonban melegen ajánlható nemcsak a nagybaracskaiaknak, hanem mindenkinnek, aki szűkebb régióknak helytörténete és történeti földrajza iránt is érdeklődést mutat.

(Hajdók Imre: *Barangolás Baracskán és környékén a 18. században. Nagybaracska monográfiája 4. Nagybaracska, Nagybaracska Község Önkormányzata, 2004. 107 p.*)

M. J.

A BAJAI HONPOLGÁR TARTALOMMUTATÓJA

2004. (15. évfolyam)

1. szám (január)

BÁNÁTI Tibor: Január 22. – A Magyar Kultúra Ünnepe napja. (1. old.)
 Baja város képviselő-testülete 2003. december 20-án városi kitüntető címekeket és díjakat adott át [kitüntetettek névsora] (2. old.)
 SZILÁGYI György: Rapcsányi lovag. Keresztes vitéz és politikai főmunkatárs. (3-4. old.)
 DÁNIEL József: Bálint Mátyás (Közötünk élnek) (4-9. old.)
 A Bajai Honpolgár 2004. évi naptára (10-11. old.)
 HEGEDŰS Viktor: Rákóczi induló (12-14. old.)
 KÜLLEY Lea: Az a tél... (14-15. old.)
 GERGELYNÉ Békei Irén: Emlékképek dr. Aszalós Imréről. Az elmúlt évben volt halálának 30. évfordulója. (16-17. old.)
 SCHMIDT Antal: Bajai falinaptár – 2004. [ajánló] (17. old.)
 JÁSZ Anikó: A Bajai Honpolgár tartalommutatója. (18-20. old.)
 Tisztelt Olvasónk! [felhívás az SZJA 1 %-ának felajánlására] (20. old.)

2. szám (február)

LŐRINCZ Gergely: Mít jelent nekem Baja? (1-2. old.)
 BÁLINT László: Születésnap beszégetés Kabdebó Tamással. (2-4. old.)
 KABDEBÓ Tamás: 86 (Bőség városa). (vers) (3. old.)
 KABDEBÓ Tamás: 95 (Rózsabogár). (vers) (4. old.)
 SCHMIDT Antal: A világjáró bajai biciklista. (5-7. old.)
 PÁPAI Tamás: Még néhány szó Aszalós főorvos úrról. (7-8. old.)
 DÁNIEL József: Egy túlélő a sasfészekből. (9-10. old.)
 KUNOSNÉ Dankó Ilona: Játékonysági hangverseny. (11. old.)
 BÁLINT Ágnes: Németh József, egy magyar hadifogoly. (12-13. old.)
 SCHMIDT Antal: Egy kép, egy történet. [Jenei László] (13-14. old.)
 SZLAUKÓ László – EÖRSI István: Simon Zoltán grafikáiról két tollal. [kiállításmegnyitó] (14-16. old.)
 SCHINDLER Mátyás: Elhunyt Jávor Ferenc plébános. (17. old.)
 Bajai Honpolgár Könyvek. [Bánáti Tibor:] Bajai Arcképcsarnok II. (könyvajánló) (17. old.)

Tél. Felső Barnabás felvételei. (fotó) (18. old.)
 HEGEDŰS Viktor: Töhötöm. (19. old.)
 SOLYMOS Ede: Szappangyökér-pióca. (19. old.)
 B. HORVÁTH István: Színekből teremtő. Nemes István képei. 1. Festmények. (vers); 2. Fotók. (vers); Nemes István [életrajz] (20. old.)

3. szám (március)

SCHMIDT Antal: A Duna színei. (1-3. old.)
 BÁNÁTI Tibor: Némely dolgok Baja képzőművészeti múltjából. (4-5. old.)
 BÁLINT László: Sárossy Józsefné (1923-2004). [nekrológ] (7. old.)
 MAROSVÁSÁRHELYINÉ Gergely Anna: Kelemen Márton nevét vette fel a Szent László ÁMK könyvtárterme. (8-9. old.)
 SZLAUKÓ László: Léleküzenet. Velekei József Lajos alkotásairól. [kiállításmegnyitó] (9-10. old.)
 DÁNIEL József: Sarkadi Sándor. (Közötünk élnek) (11-16. old.)
 SCHMIDT Antal: A dalokba visszazökní készül a lélek (már hangol a FONOGRAF zenekar...) I. rész (17-19. old.)
 OSZTROGONÁCZ József: Nas fiskal – dr. Miso Jelity. (19. old.)
 BÁLINT László: Bánáti Tibor: Bajai arcképcsarnok 2. [könyvismertetés] (20. old.)
 B. Sz. [Banga Szabolcs]: Találj meg engem. (20. old.)

4. szám (április)

BÁLINT László: Költő inkognitóban. Babits Mihály Baján. (1-3. old.)
 BABITS Mihály: Anyám nevére. (vers); Golgotai csárda. (vers); Szőlőhegy télen. (vers); Névjegyemre. (vers) (4. old.)
 HEGEDŰS Viktor: Hófehérke. (5. old.)
 [BÁNÁTI Tibor]: 100 éve született Fenyő A. Endre festő- és grafikusművész, műkritikus (6-8. old.)
 DÁNIEL József: A montevideói ütközet. (8-10. old.)
 SOLYMOS Ede – SCHMIDT Antal: Herman Ottó levele az orvhalásatról és a halastavak létesítéséről. (11-12. old.)
 BÁNÁTI Tibor: Helyesbítés és kiegészítés. [2004/3. számhoz] (12. old.)
 SCHMIDT Antal: A dalokba visszazökní készül a lélek (már hangol a FONOGRAF zenekar...) II. rész. (13-14. old.)

LŐRINCZ Gergely: Bukovina-Istensegítési életképek (estefelé lámpásgyújtáskor). (15. old.)
 SOLYMOS Ede: „Kóbor Pista históriája” I. Türr István töredékes önéletrajza. (16-19. old.)
 SOLYMOS Ede: Védelmesző lófejek. (20. old.)
 FÁTRAI Klára: Vizsgaidőszak után... (20. old.)

5. szám (május)

SZENTIVÁNYI Gábor: Hazánk európai uniós csatlakozása: esély a biztos jövőre. (1-2. old.)
 BANGA Szabolcs: A bácskai hagyományok megőrzése az unióban. Interjú Széll Péter polgármesterrel. (3-4. old.)
 DÁNIEL József: Egy eredményes XVIII. századi Euro-csatlakozás. (4-5. old.)
 BÁNÁTI Tibor: A Liszt Ferenc Zeneiskola jubileuma. (5-6. old.)
 BÁLINT László: Százötven éves az erettség vizsga Baján. (7-8. old.)
 B. MIKLI Ferenc: Emléktöredékek Rudnayról. (8-10. old.)
 KULCSÁR Valéria: Barbárok a római birodalom határvidékén. Régészeti leletek a madarasi szarmata temetőből. (11-12. old.)
 [SOLYMOS Ede]: „Kóbor Pista históriája” II. Türr István töredékes önéletrajza. (12-15. old.)
 BÁLINT László: Százéves a Bereczki Máté Szakképző Iskola. (15-17. old.)
 SCHMIDT Antal: A dalokba visszazökní készül a lélek (már hangol a FONOGRAF zenekar...) III. rész. (17-18. old.)
 JASZENOVICS T. Sándor: Az asszimilációról. (19. old.)
 Megjegyzés. [helyesbítés a 2004. áprilisi számhoz] (19. old.)
 SCHMIDT Antal: Műteremlátogatás Udvardi Erzsébetnél. (20. old.)
 PÁRDUCZ Erzsébet: Hosszúcsápú ugróka. (vers) (20. old.)

6. szám (június)

DÖMÖTÖR János: Emlékezés a mesterre. [kiállításmegnyitó] (1-3. old.)
 ALBERTNÉ Herbszt Mária: Bellositcs Bálint, a magyarországi népfőiskolai mozgalom elindítója. (3-5. old.)
 LAKI Ferenc: Környezetvédelmi Világnap. (5-6. old.)
 DÁNIEL József: Gábor Áron utolsó csatája. (6-7. old.)

SCHMIDT Antal: Prokopp Mária monográfia Prokopp Péter festőművészről (1919-2003). (7-8. old.)

BÁNÁTI Tibor: Bartos Aranka sikere. (9. old.)

BARTOS Aranka: Alkonyat a Türr István emlékműnél. (vers) (9. old.)

SOLYMOS Ede: Európai Egyesült Államok. (10. old.)

ESNAGY József: Vihar a Dunán. (10-11. old.)

[SOLYMOS Ede]: „Kóbor Pista históriája” III. Türr István töredékes önéletrajza. (12-14. old.)

BÁLINT László: Tóth Zoltán: Barátom a folyó. [könyvismertetés] (15. old.)

TÓTH Zoltán: Érdem szerint. (15-17. old.)

SCHMIDT Antal: A dalokba visszazökní készül a lélek (már hangol a FONOGRAF zenekar...) IV. rész. (17-18. old.)

IVKOV, Bosko: Fölszedték a síneket! (ford. Borbély János) (18-20. old.)

ZIEGLER István: Volt egyszer egy iskola... (20. old.)

Az Eötvös József Főiskola... Fátrai Alapítvány közhasznú jelentése 2003. (20. old.)

7. szám (július)

„A halászlé ünnepe a halászlé fővárosában” 2004. július 10. szombat. a rendezvény programjából ... (1. old.)

DÖMÖTÖR János: Hódmezővásárhelyi alkotók művei a Sugovica-partján. Kiállítás-sorozat az Újvárosi Általános Művelődési Központban. [kiállítás megnyitó] (2-4. old.)

SCHMIDT Antal: A halászlé – szerintem. (4. old.)

RENDES Béla: A bajai Tanítóképző első ötven esztendeje (1870-1920). (5-9. old.)

JÁSZ Anikó: „A csendes lázadó” Beszélgetés Fodor Ilda keramikus művésszel. (10-11. old.)

SCHMIDT Antal: Ártéri ízek. (11. old.)

DÁNIEL József: Pandora szelencéje. (12-15. old.)

KABDEBÓ Tamás: Csorogni. (vers) (16. old.)

ESNAGY József: Zöld. (vers) (16. old.)

BÁNÁTI Tibor: Múltunk emlékeiből. (16. old.)

LŐRINCZ Gergely: Bukovinai életképek. (17-18. old.)

PÁRDU CZ Erzsébet: Tallózás a rovarvilágban. Szimmetriaviszonyok. (18-19. old.)

SCHMIDT Antal: Országos sikereket ért el az ÉZI. (20. old.)

8. szám (augusztus)

OSZTROGONÁ CZ József – BARNA György: Az új kenyér ünnepe, Szent István napja. (1-2. old.)

Ünnepi programok az államalapítás évfordulóján. (3. old.)

BÁNÁTI Tibor: Világjáró bajaiak. Cserba Erzsébet. (3-4. old.)

DÁNIEL József: Egy diktatúra alkonya. I. rész. (4-7. old.)

RENDES Béla: A bajai preparandia tanítómesterei. [1. rész] Scherer Sándor (1858-1928) (8-9. old.)

BÁNÁTI Tibor: Columbus rendezőjéről. (10-11. old.)

MÁNDICS Mihály: Negyvenéves a csávolyi Falumúzeum. (11-12. old.)

SOLYMOS Ede: Halásztanyák élete. (12-15. old.)

GYULAVÁRI József: A halászlé ünnepe 2004. július 10. (fotók) (16. old.)

SCHMIDT Antal: Café Europa. Nemzetközi Duna Fesztivál Ulmban és Neu-Ulmban. (17-18. old.)

SCHMIDT Antal: 100 éves a bajai kertész-képző. Könyvismertetés. (18. old.)

PÁRDU CZ Erzsébet: Tallózás a rovarvilágban. 2. rész. Ivadékgondozás. (19-20. old.)

SCHMIDT Antal: 100 éves a bajai kertész-képző. Könyvismertetés. (18. old.)

PÁRDU CZ Erzsébet: Tallózás a rovarvilágban. 2. rész. Ivadékgondozás. (19-20. old.)

9. szám (szeptember)

BÁNÁTI Tibor: Vodica. (1-2. old.)

BÁNÁTI Tibor: 100 éve született Dr. Major Máté. (Bajai arcképesarnok) (3-5. old.)

PÉLI Zsófia: Summa summarum – Kabdebó Tamás számozott versei. [könyvismertetés] (8-9. old.)

BÁNÁTI Tibor: In memoriam Lukin László. (9. old.)

DÁNIEL József: Egy diktatúra alkonya. II. rész. (10-13. old.)

B. T. [Bánati Tibor]: B. Mikli Ferenc kitüntetése. (14. old.)

SOLYMOS Ede: A Főtér kövei. (14-15. old.)

MORÓ CZ Attila: A fehér golyák felméréséről, gyűrűzéséről. (15. old.)

NEBOJSZKI László – SCHMIDT Antal: Baja környéki hajómentések a XX. század első negyedében. (16-19. old.)

SCHMIDT Antal: Nemzetközi Jazz Napok Baján. (20. old.)

GERGELYNÉ Békei Irén: Érettségi találkozó. (20. old.)

Helyreigazítás. [a 2004. augusztusi számhoz] (20. old.)

SCHMIDT Antal: Országos sikereket ért el az ÉZI. (20. old.)

SCHMIDT Antal: Országos sikereket ért el az ÉZI. (20. old.)

10. szám (október)

KUNOSNÉ Dankó Ilona: A zene teszi az embert. (1. old.)

ALBERTNÉ Herbszt Mária: „Aradi vár, aradi vár, halál völgye” (2-3. old.)

HEGEDŰS Viktor: Kerek évforduló. (4-5. old.)

BÁNÁTI Tibor: A szerzőről: Dr. Hegedűs Viktor. (5. old.)

B. T. [Bánati Tibor]: Könyvajánló. (Hegedűs János: Poklok pokla; Látlak-e még hazám?) (5. old.)

LUKINNÉ Kovács Mária: Köszönetnyilvánítás. [Lukin László halálának alkalmából] (5. old.)

SOLYMOS Ede: A nemzet napszámossai. (6-7. old.)

BUZETZKY Győző: Baja kultúrtörténeti nevezetességei: a halászbárkák. (7. old.)

Pillanatképek. Tamás József fényképei. (8-9. old.)

SCHMIDT Antal: Élet a Dunán. (9. old.)

BÁNÁTI Tibor: Széchenyi Lenke emlékkiállítás. (10. old.)

ÁGH István: Üllői úti múlt. (vers) (10. old.)

DÁNIEL József: A hivatal packázásai. (11-12. old.)

KOTHENCZ Kelemen: Mesterség és emlékezet. (12-13. old.)

SCHMIDT Antal: Könyvismertetés. [Udvardi István:] A rádiózenekar krónikája. (13. old.)

BARICS Sándor: Megalakult a Pulzus Művészeti Egyesület. (13-14. old.)

Köszönet az olvasóknak. [a SZJA 1 %-ának felajánlásáért]. (14. old.)

SCHMIDT Antal: Könyvismertetés. Dolgozatok Gemencről. [Élet a Duna-ártéren – természetvédelemről sokszemközt] (14. old.)

SOLYMOS Ede – SCHMIDT Antal: Nyárson sült ponty. (15-16. old.)

ACKER, Alexander Luitpold: Színasszociációk. (ford. Pálmai József) (16-17. old.)

B. T. [Bánati Tibor]: Alexander Luitpold Acker [életrajz] (17. old.)

PÁRDU CZ Erzsébet: Tallózás a rovarvilágban. [3. rész] A legfejlettebb ivadékgondozás. (18. old.)

LAKI Ferenc: Jobb félni, mint megijedni! A rákos megbetegedésekről. (19-20. old.)

B. T. [Bánati Tibor]: Emlékezés egy történelmi döntésre. (20. old.)

ACKER, Helga: „Csillagórák” (20. old.)

ACKER, Helga: „Csillagórák” (20. old.)

ACKER, Helga: „Csillagórák” (20. old.)

11. szám (november)

B. HORVÁTH István: November. (vers) (1. old.)

DÁNIEL József: a gemenci kisvasút. (2-6. old.)

MAYER János: A bácskai németek eredetéről. I. rész. (6-9. old.)

Pályázati felhívás. (Rotary Club Baja) (9. old.)

B. HORVÁTH István: „Minden a semmi-
ből, az üresből indul ki” (10. old.)

S. A. [Schmidt Antal]: Öröme. (10.
old.)

SCHMIDT Antal: Portrévázlat Szalay Fe-
renc festőművészről. (11-13. old.)

SOLYMOS Ede: Vándor iparosok, keres-
kedők. (13-15. old.)

HIEZL József: Dinamikus városépítés, meg-
bízható energetikai háttérrel. (15-16. old.)

B. T. [Bánáti Tibor]: Az új transzformátor-
állomás. (16. old.)

Helyesbítés. [a 2004. októberi számhoz]
(16. old.)

BÁNÁTI Tibor: Bikát is árultak a bajai pi-
acon. (16. old.)

B. T. [Bánáti Tibor]: Miskolczy Dezső em-
lékére tartott ünnepi ülés. (17. old.)

SCHMIDT Antal: Robert Maklowich kuli-
nárís utazása Gemencbe. (17. old.)

SZENTJÓBI Szabó Tibor: Volt egyszer
egy Városvédő Egyesület (1983-1998).
(18-19. old.)

BANGA Szabolcs: Fölvégi ünnep. (20.
old.)

Kitüntetett pedagógusok. (20. old.)

12. szám (december)

BÁNÁTI Tibor: Karácsonyi és újévi kö-
szöntő. (1. old.)

SOLYMOS Ede: „Csorda pásztorok...”
Betlehemezés és bölcsőske. (2-3. old.)

MAYER János: Karácsonyi emlékidézés.
(3-6. old.)

ESNAGY József: Karácsonyi emlékezet.
(6. old.)

STRIEGL István: A Baja környéki néme-
tek karácsonyi népszokásai. (7. old.)

MAYER János: A bácskai németek erede-
téről. II. rész. (8-11. old.)

SCHMIDT Antal: Bajai népzeneészek kö-
zös CD-je. (11. old.)

BAKY Péter: Klossy Irén művészete.
[kiállítás megnyitó] (12. old.)

SOLYMOS Ede: Kodály Zoltán bajai ősei.
(13. old.)

KOSZTOLÁNYI Károly: Dr. Mezei Ottó
(1925-2004). (13-14. old.)

MÁTHÉ András: Utazás. (14. old.)

N. L. [Nebojszki László]: Újabb hódok
Gemencen és Béda-Karapancsán. (15.
old.)

SCHMIDT Antal: Római katona szobra a
Flórián utcában. (16. old.)

TÓTH Zoltán: Holtpont. (16-19. old.)

B. T. [Bánáti Tibor]: Bartos Aranka: Varjú-
ének. [könyvismertetés] (19. old.)

Előfizetési felhívás. (19. old.)

KOSZTOLÁNYI Károly: A III. Béla Gim-
názium 1944-ben végzett tanulóinak 60
éves érettségi találkozója. (20. old.)

Cikksorozatok mutatója:

Bajai arcképcsarnok

(Bánáti T.)

dr. Major Máté 9/3

A bajai preparandia tanítómesterei voltak

(Rendes B.)

1. rész 8/8

2. rész 9/5

A bácskai németek eredetéről

(Mayer J.)

1. rész 11/6

2. rész 12/8

A dalokba visszazökni készül a lélek

(Schmidt A.)

1. rész 3/17

2. rész 4/13

3. rész 5/17

Egy diktatúra alkonya

(Dániel J.)

1. rész 8/4

2. rész 9/10

„Kóbor Pista históriája”

(Solymos E.)

1. rész 4/16

2. rész 5/12

3. rész 6/12

Közöttünk élnek

(Dániel J.)

Bálint Mátyás 1/4

Sarkadi Sándor 3/11

Tallózás a rovarvilágban

(Párducz E.)

1. rész 7/18

2. rész 8/19

3. rész 10/18

Szerzői névmutató:

Acker, Alexander Luitpold 10/16;

Acker, Helga 10/20;

Albertné Herbszt Mária 6/3; 10/2;

Ágh István 10/10;

B. Horváth István 2/20; 11/1; 11/10;

B. Mikli Ferenc 5/8;

Babits Mihály 4/4;

Baky Péter 12/12;

Banga Szabolcs 3/20; 5/3; 11/20;

Barics Sándor 10/13;

Barna György 8/1;

Bartos Aranka 6/9;

Bálint Ágnes 2/12;

Bálint László 2/2; 3/7; 3/20; 4/1; 5/7;
5/15; 6/15;

Bánáti Tibor 1/1; 3/4; 4/12; 5/5; 6/9; 7/16;
8/3; 8/10; 9/1; 9/3; 9/9; 9/14; 10/5; 10/10;

10/16; 10/17; 10/20; 11/16; 11/16; 11/17;
12/1; 12/19;

Buzetzky Győző 10/7;

Dániel József 1/4; 2/9; 3/11; 4/8; 5/4; 6/6;
7/12; 8/4; 9/10; 10/11; 11/2;

Dömötör János 6/1; 7/2;

Eörsi István 2/14;

Esnagy József 6/10; 7/16; 12/6;

Fátrai Klára 4/20;

Felső Barnabás 2/18;

Gergelyné Békei Irén 1/14; 9/20;

Gyulavári József 8/16;

Hegedűs Viktor 1/12; 2/19; 4/5; 10/4;

Hiezl József 11/15;

Ivkov, Bosko 6/18;

Jaszenovics T. Sándor 5/17;

Jász Anikó 1/18; 7/10;

Kabdebó Tamás 2/3; 2/4; 7/16;

Kosztolányi Károly 12/13; 12/20;

Kothencz Kelemen 10/12;

Kulcsár Valéria 5/11;

Kunsné Dankó Ilona 2/11; 10/1;

Külley Lea 1/14;

Laki Ferenc 6/5; 10/18;

Lőrincz Gergely 2/1; 4/15; 7/17;

Lukinné Kovács Mária 10/5;

Marosvásárhelyiné Gergely Anna 3/8;

Mayer János 11/6; 12/3; 12/8;

Mándics Mihály 8/11;

Máthé András 12/14;

Morócz Attila 9/15;

Nebojszki László 9/16; 12/15;

Osztrogonác József 3/19; 8/1;

Pápai Tamás 2/7;

Párducz Erzsébet 5/20; 7/18; 8/19; 10/18;

Péli Zsófia 9/8;

Rendes Béla 7/5; 8/10; 9/5;

Schindler Mátyás 2/17;

Schmidt Antal 1/17; 2/5; 2/13; 3/1; 3/17;

4/11; 4/13; 5/17; 5/20; 6/7; 6/17; 7/4; 7/11;

7/20; 8/17; 8/18; 9/16; 9/20; 10/9; 10/13;

10/14; 10/15; 11/10; 11/11; 11/17; 12/11;

12/16;

Solymos Ede 2/19; 4/11; 4/16; 4/20; 5/12;

6/10; 6/12; 8/12; 9/14; 10/6; 10/15; 11/13;

12/2; 12/13;

Striegl István: 12/7;

Szentiványi Gábor 5/1;

Szentjóni Szabó Tibor 11/18;

Szilágyi György 1/3;

Szlaukó László 2/14; 3/9;

Tamás József 10/9;

Tóth Zoltán 6/15; 12/16;

Ziegler István 6/20;

Védendő védtelenek: a hóvirág

Január végi enyhülések során a hótakaró olvadt foltjainál a napsugár már előcsalhatja a jellemzően inkább februártól áprilisi virágzó **hóvirágot** (*Galanthus nivalis*), amely egyike legkorábban nyíló ismert és közkedvelt növényeinknek. Hagymájából két, 10-18 centiméter hosszúságú szürkészöld levelet, közöttük nagyjából hasonló hosszúságú tőkocsányt növeszt, végén fehér virággal. A virágon kívül három nagyobb, belül három kisebb lepelével látható, utóbbiak kicsipett csúcsuknál zöldesek. A hóvirág toktermése bogyószerű.

A liliumfélék rendjébe és az amarilliszfélék családjába tartozik (közelebbi rokoni a vetővirág, a nárcisz és tóziké fajok), elterjedésének központja Kis-Ázsia és a Balkán-félsziget. A hóvirág hazánkban sokféle megtalálható, jellemző termőhelyei az üdebb talajú erdők. Gemenci, Baja környéki előfordulásairól rendelkezünk adatokkal: a Pörbölyi-erdőben és a Veránka-szigeten említi Balanyi László 1957-ben, megtalálható a Pandúr-szigeten a Nagy-Dezse részen, és néhány tővel a Nagy-Gogányban is.

A hóvirágot a kertészek nemesítették, a házi kertek példányai ennek megfelelően nagyobb virágúak. Ezek hagymáit néhány évente célszerű szétültetni, a ritkás telepítés nagyobb virágot eredményez. Az új telepítés helyén a 10-15 centiméter mély gödör aljára komposztot ajánlott teríteni, egy ültető helyre 4-5 hagyma javasolható. Kertészetben beszerzett és ilyen módon ültetett hóvirágot láthatunk városunkban több helyen a házak virágkertjében (pl. Babits Mihály utca).

Beporzást végző méh

*Még nem védett a hóvirág,
de megérdemelné a védelmet*

Országosan gondot okoz, hogy a hóvirág a tavaszi virágszedők célpontja. A növényfaj nem védett, de az árusításra kerülő hóvirágok zöme védett természeti területről származik. A szedésnek leginkább a szebb és nagyobb virágúak esnek áldozatul, így ezek szaporodási lehetőségei romlanak leginkább. A szelekció következtében a populációban gyakorivá válnak a kisebb példányok, míg végül azok is szedésre kerülnek. Szomszédaink közül Ausztriában mindenki csak annyi hóvirágot szedhet, amennyit két újjával körbeér: a szabályt az osztrákok be is tartják. Szlovákiában védett a növény, árusítása tilos. Hazánkban legalább a védett területeken ne szedjük, és kirándulásainkon ne csak a hóvirágot csodáljuk, hanem az egész erdőt!

Megszívlelendők Vida Gábor akadémikus szavai: „*A vadvirág a természetben nem csupán a mi gyönyörködésünket szolgálja. Szépsége, színe, illata a sokmillió éves természetes szelekció alkotása. A virág sikeres megporzása a fennmaradás biztosítója. Minél vonzóbb egy virág a beporzó rovar számára, annál nagyobb valószínűséggel lesz mag, és ezáltal új nemzedék belőle. A legszebb vadvirágok csoportjába szedése ennek pontosan az ellenkezőjéhez vezet. A látványos fajok visszaszorulnak, csupán a kevésbé feltűnő, szélporozta fajok maradnak meg.*”

Képek és szöveg:

dr. Nebojszki László

Közlemény

Bánáti Tibor 2004. december 31-ével lemondott a Bajai Honpolgár szerkesztőbizottságának vezetéséről. Döntését a Kuratórium tudomásul vette, megköszönte a lap javára végzett eddigi értékes tevékenységét, és a szerkesztőbizottság tagjaként továbbra is számít munkájára. Egyidejűleg – egyetértésével – 2005. január 1-jei hatállyal Bálint Lászlót bízta meg a főszerkesztői feladatok ellátásával.

*Bajai Honpolgár Alapítvány
Kuratóriuma
Mezei Lajos elnök*

BAJAI HONPOLGÁR

Megjelenik minden hónap első napján
ISBN 1416-4469

Főszerkesztő:
Bálint László

A szerkesztőbizottság tagjai:
Bánáti Tibor, dr. Dániel József, Jász Anikó,
Kothencz Kelemen, Kovács Zita,
dr. Laki Ferenc, dr. Mayer János,
dr. Nebojszki László, Schmidt Antal

Tervező szerkesztő:
Banga Szabolcs

Lapalapító és kiadó:
Újvárosi Általános Művelődési Központ

Postacím:
6500 Baja, Oltvány Imre u. 14.
Telefon: 79/325-599

Fenntartó:
Bajai Honpolgár Alapítvány
Az alapítvány számlavezető bankja:
OTP Kereskedelmi Bank Rt.
Bajai Fiókja 11732033
Bajai Honpolgár Alapítvány 20030119

Nyomdai munkák:
Arculat Nyomda Kft.

Baja, Attila u. 15. Tel.: 79/428-944

**KÉZIRATOT, FÉNYKÉPET NEM ŐRZÜNK
MEG ÉS NEM KÜLDÜNK VISSZA.**